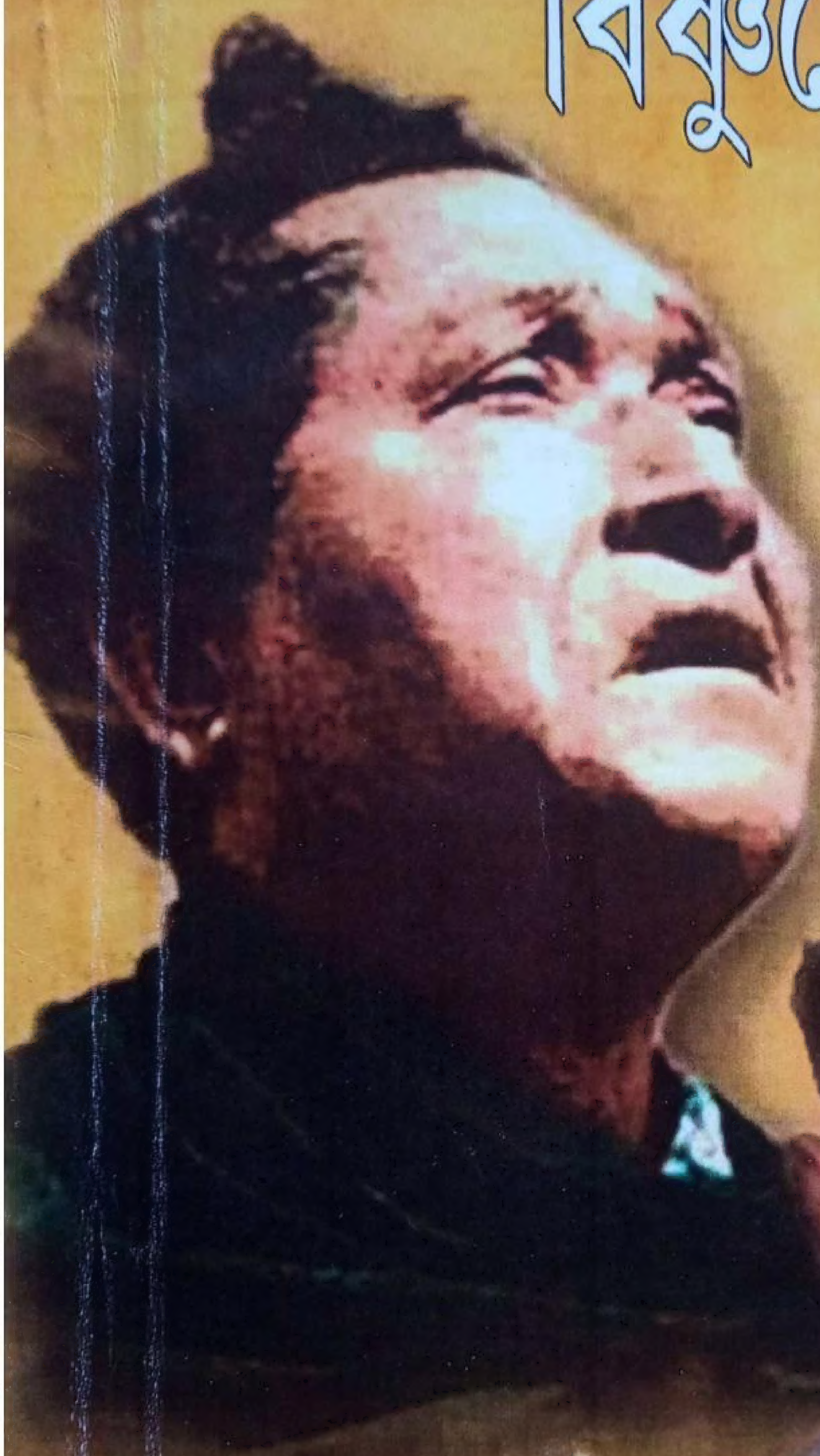

বিষুজ্যোতি

কৃষ্ণকান্ত বকরা

বিষ্মুণ্ডেজ্যাতি

প্ৰণেতা

কৃষ্ণ কান্ত বৰুৱা

জিলা কৃষ্টি শিক্ষক ও অৱসৰ প্ৰাপ্ত প্ৰধান শিক্ষক
সোণাপুৰ মধ্য ইংৰাজী বিদ্যালয়

“ BISHNU JYOTI ” : A children Book on the life history of Bishnu Prashad Rabha and Jyoti Prashad Agarwala, written by K.K. Boruah & Printed at BEEDEE prass at North Lakhimpur.

প্রকাশক : নাওবৈচা শাখা সাহিত্য সভা।

প্রথম প্রকাশ : ডিচেম্বৰ, ২০১৭

C কৃষ্ণকান্ত কৰুৱাৰ দ্বাৰা সংৰক্ষিত।

মূল্য : ৩০ টকা

মুদ্রক : দৃষ্টি কম্পিউটাৰ, নাওবৈচা।

অৰ্পণ

যি দুগৰাকী মহান ব্যক্তিৰ দ্বাৰা
এই সংসাৰখন দেখা পালো।
তেওঁলোক- পিতৃ- মুকুট চন্দ্ৰ বৰুৱা
আৰু
মাতৃ- মুহিলা বৰুৱাৰ কৰ কমলত।

পাতনি

বিশু প্রসাদ ৰাভা আৰু জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালা এই দুয়োজনো
মূলৰৰ সেনা শিল্পী আছিল। এওঁলোক দুয়োজনাই আজিৰ অসমৰ কলা-সংস্কৃতিৰ
জগতত একো একোজন প্ৰত্যক্ষৰণীয় পুৰুষ হিচাপে
অসম হৈ থাকিব। এই মহান শিল্পী দুই গৰাকী বহুমুখীৰ প্ৰতিভাৰ অধিকাৰী
আছিল। এওঁলোক হৈ পৰিছে অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ চিৰতন মতা আৰু
অনুপ্ৰেৰণাৰ এক অকুৰত উৎস।

বিশু ৰাভা একেধাৰে কবি, গায়ক, নৃত্য-শিল্পী, চিত্ৰকৰ
উপন্যাসিক, চুটি গল্পকাৰ, অভিনেতা আৰু প্ৰবন্ধ কাৰক। জ্যোতি প্ৰসাদ
আগৰৱালাও প্ৰকৃতাৰ্থত আছিল সংগ্ৰামী চেতনাৰ এজন শিল্পী আৰু স্বাধীনতা
সংগ্ৰামী। এই মহান শিল্পী দুয়ো গৰাকীৰ জীৱনী মূলক গ্ৰন্থ ৰচনা কৰা হৈছে।
স্বত্ব-স্বত্বী আৰু পাঠক সমাজৰ পৰা সাদৃত পালে আনন্দিত হম। এই মহান
শিল্পী দুয়ো গৰাকীৰ চমু জীৱনী কথাত যিনি বিভিন্ন গ্ৰন্থৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰি চমুকৈ
তদুপৰি আৱে নিষ্পিদ্ধ কৰিবলৈ সত্ৰ কৰা হৈছে। তথাপি কিছু ভুল তথা বিসংগতি
থাকি মাৰ পাৰে। পাঠক সমাজে সেইবোৰ অনুমোদন কৰি দিলে পৰম কৃতাত্মক হ'ম।

গ্ৰন্থখন লিখাৰ ক্ষেত্ৰত উৎসাহিত কৰা শ্ৰদ্ধাৰ নাও বৈচা শাখা
সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্ৰীমত উমানন্দ বৰুৱা আৰু সম্পাদক শ্ৰীমত নৰ কমন
বৰা আৰু মোৰ সহ-ধৰ্মীনি শ্ৰীমত মঞ্জুলা গগৈ বৰুৱা লৈ শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা
থাকিল।

শ্ৰী কৃষ্ণ কান্ত বৰুৱা
২ নং সোণাপুৰ
লখিমপুৰ

সূচীপত্র

■ বিষ্ণুপ্রসাদ বাভা

১-১৭

■ জ্যোতি প্রসাদ আগৰৱালা

১৮-২৭

বিষ্ণুপ্রসাদ বাভা

বংশ পৰিচয়ঃ

বিষ্ণু প্রসাদ বাভাৰ ককাকৰ নাম আছিল শনিৰাম কছাৰী। শনিৰাম কছাৰীৰ পুত্ৰ গোপাল বাভা। এই গোপাল বাভাৰ পুত্ৰই হ'ল বিষ্ণু প্রসাদ বাভা। তেওঁলোকে কামৰূপ জিলাৰ বাণী অঞ্চলত বাস কৰিছিল। গোপাল বাভাৰ পৰ্বপুৰুষ সকল আছিল বড়ো কছাৰী। সেই বাবেই তেওঁলোকৰ নামৰ পিছত উপাধি কছাৰী লিখিছিল। গোপালে কিন্তু কছাৰী পৰিবৰ্ত্তে বাভাহে লিখিছিল। গোপালৰ সৰুতে পিতৃ মাতৃ বিয়োগ হয়। চান্দবৰ বাভাই তেওঁক তুলি তালি ডাঙৰ কৰে। গোপালে মাত্ৰ নৱম শ্ৰেণীলৈকে হে পঢ়িছিল। গোপাল বাভাই উপাধিটো চান্দবৰ বাভাৰ পৰাই গ্ৰহণ কৰে যদিও তেওঁলোক বড়ো কছাৰীহে আছিল। গোপাল বাভাই বৃটিছ সৈন্য বাহিনীৰ চুবেদাৰ আছিল। পিছলৈ তেওঁ পদোন্নতি হৈ ঢাকা চহৰলৈ বদলি হৈ যায়।

গোপাল বাভাৰ পত্নীৰ নাম আছিল গোখীৰালা বাভা। তেওঁলোকৰ ন টা ল'ৰা-ছোৱালী আছিল। ল'ৰা পাঁচটা আৰু ছোৱালী চাৰি জনী। তেওঁলোকৰ নাম ক্ৰমে দিলিপ, গোলাপ, নন্দলাল, বিষ্ণুপ্রসাদ, ৰঞ্জিৎ। কন্যা সকলৰ নাম ক্ৰমে লক্ষী, মন মোহিনী, কমলা আৰু থুল থুলী।

জন্ম আৰু শিক্ষাঃ

১৯০৯ চনৰ ৩১ জানুৱাৰী তাৰিখত ঢাকা চহৰত গোপাল বাভা আৰু গেথী বাভাৰ এটি পুত্ৰ জন্ম হয়। তেওঁ নাম ৰাখা হয় বিষ্ণু প্রসাদ। সেই সময়ত গোপাল বাভা ঢাকা চহৰৰ এজন প্ৰখ্যাত ব্যক্তি আছিল। পৰিয়ালৰ মৰম স্নেহৰ মাজতেই বিষ্ণু প্রসাদ বাভা ডাঙৰ দীঘল হবলৈ ধৰিলে। গোপাল বাভা সাময়িক বিষয়া হলেও কলা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি ধাউতি নথকা নহয়। আজৰি পৰত শাস্ত্ৰীয় সংগীত গায়, চেতাৰ বজাই আৰু শংকৰদেৱৰ কীৰ্ত্তন-ঘোষা-সুৰীয়াকৈ পাঠ কৰে। লগতে ল'ৰা-ছোৱালী কেউতাকে একেলগে বহুৱাই মনোৰঞ্জক সাধু শুনাই। তেওঁলোকক সংগীত শিক্ষাৰ বাবে তেওঁ ঢাকা চহৰত ঘৰুৱা শিক্ষাকৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। বিষ্ণু প্রসাদে কলা আৰু সংগীতত বিশেষ বাপ আৰু দক্ষতা প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। সাত

বছৰ বয়সতে ঢাকাত মঞ্চস্থ হোৱা 'ৰাজা হৰিচন্দ্ৰ' নাটকত এটা ভাওলৈ দৰ্শকক আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। লগতে প্ৰথম প্ৰচেষ্টাতেই অভিনয়ৰ ক্ষেত্ৰত থকা বিৰাট প্ৰতিভাৰ পৰিচয় ফুটি উঠে।

প্ৰাথমিক শিক্ষা তেওঁৰ প্ৰথম ঢাকা চহৰৰ সামৰিক বিদ্যালয়ত আৰম্ভ হয়। বিদ্যালয় ভাষা আছিল বাংলা। তেওঁ উৰ্দু ভাষাও শিকিব লগা হয়। তাত তেওঁ সুখ্যাতিৰে প্ৰাথমিক শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰে। উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বিষ্ণু ৰাভাক তেজপুৰ চৰকাৰী হাইস্কুলৰ চতুৰ্থ শ্ৰেণীত নাম ভৰ্ত্তী কৰাই দিয়ে। প্ৰথম বৰ্ষত তেওঁ শ্ৰেণীত কৃতকাৰ্য হব নোৱাৰিলে। শিক্ষাৰ মাধ্যম সলনি হেৰাটোৱেই প্ৰধান কাৰণ আছিল। এই অকৃতকাৰ্যতাই তেওঁক হতাশ কৰিব নোৱাৰিলে পাছৰ বছৰত পঞ্চম শ্ৰেণীলৈ চতুৰ্থ স্থানলৈ উত্তীৰ্ণ হয়। শেষত সপ্তমৰ পৰা অষ্টমলৈ প্ৰথম স্থানলৈ উত্তীৰ্ণ হয়। তাৰ পাছত শ্ৰেণীৰ পৰীক্ষাটো কোনেও তেওঁক চেৰ পেলাব নোৱাৰিলে। ১৯২৫ চনত বিষ্ণু প্ৰসাদ ৰাভাই প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা দিয়ে। পৰীক্ষাত দৰং জিলাৰ ভিতৰত সৰ্বোচ্চ নম্বৰ লাভ কৰি প্ৰথম বিভাগত উত্তীৰ্ণ হয়। তেজপুৰত পঢ়ি থকা অৱস্থাত তেজপুৰ চহৰৰ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য আৰু সাংস্কৃতিক পৰিবেশে তেওঁৰ প্ৰতিভা বিকাশত বাট মুকলি কৰিছিল। তেজপুৰক অসমৰ সৌন্দৰ্য নগীৰ বুলি কোৱা হয়। তেজপুৰ নগৰৰ পৌৰাণিক নাম আছিল শোণিতপুৰ আৰু বান ৰজাৰ আছিল ৰাজধানী। তেজপুৰৰ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য আৰু সাংস্কৃতিক পৰিবেশ বিষ্ণু ৰাভা শিশু মনক বাৰুকৈ প্ৰভাৱিত কৰিছিল। তেওঁ পঢ়া শুনাৰ লগত সংগীত, সাহিত্য, চিত্ৰ কলা, নৃত্য, তৰ্ক, আবৃত্তি, সমাজ সেৱা, অভিনয় ফুটবল, হকী, ক্ৰিকেট আদি চৰ্চ্চাতো মনোযোগ দিছিল। বিষ্ণু ৰাভাৰ তেজপুৰীয়া ছাত্ৰ জীৱন সঁচাকৈয়ে বৰ মূল্যবান আছিল।

১৯২৬ চনত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰাৰ পাছত উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বিষ্ণু ৰাভাই কলিকতাৰ ছেইণ্ট পলছ কলেজত আই.এছ.চি. শ্ৰেণীত নাম ভৰ্ত্তী কৰে। কলেজত তেওঁ ক্ৰিকেট দলৰ অধিনায়ক নিৰ্বাচিত হয়। ১৯২৮ চনত আই.এছ.ছি. পৰীক্ষাতে প্ৰথম বিভাগত উত্তীৰ্ণ হয়। ১৯২৮ চনত বিষ্ণু প্ৰসাদে পদাৰ্থ বিজ্ঞানত সন্মান (অনাৰ্ছ) সহ ৰিপন কলেজত নাম ভৰ্ত্তী কৰে। কলেজত অতি কম দিনতে স্নাতকোত্তৰ মাজত অতি জনপ্ৰিয় হৈ পৰে। তেওঁ ফুটবল দলৰ দলপতি নিৰ্বাচিত হয়। পাছলৈ সেই কলেজৰ ছাত্ৰ একত্ৰ সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক নিৰ্বাচিত হয়। ১৯৩০ চনত বি.এছ.চি. মহলাৰ বাছনি পৰীক্ষাত কলেজৰ ভিতৰতে সৰ্বোচ্চ নম্বৰ লাভ কৰে। ভাৰতবৰ্ষত ইতিমধ্যে আইন অমান্য আন্দোলনৰ জোৰাৰ উঠে। ছাত্ৰ সকলৰ ওপৰতো তাৰ প্ৰভাৱ পৰিলে। বিষ্ণু ৰাভাৰ ওপৰতো পুলিচৰ চকু পৰিল। তেওঁ ৰিপন কলেজ এৰি কোচবিহাৰৰ ভিক্টোৰিয়া কলেজলৈ যায়। তাত বিজ্ঞান শাখা নথকাত কলা শাখাত ইংৰাজীত

বিশ্বশ্রুতি

সন্মান সহ বি.এ. পঢ়িবলৈ লয়। তাত এটা ঘটনা ঘটিছিল। বৃটিছ বিষয়া যদি ৰাজ পথৰে আহে বটৰুৱা সকলে তেওঁক সন্মান দেখুৱাই মূৰ দোঁৱাব লাগে। এদিন বিষুৱাভা আৰু লগৰীয়া সকলে বাটেদি গৈ আছিল। তেনেতে এজন বৃটিছ বিষয়াক তেওঁলোকে লগ পালে। বিষয়াজনক কোনো সন্মান প্ৰদৰ্শন নকৰিলে। ইয়াতে ৰাভা হতঁক দোষ ধৰি তেওঁলোকক কতৃপক্ষৰ ওচৰত ক্ষমা খুজিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হ'ল। সেই সময়ত কোচবিহাৰত বৃটিছৰ তলতীয়া ৰজা আছিল। বিষুৱা ৰাভাই ক্ষমা নুখুজি এটা ব্যংগ কৰি কবিতা লিখি কোচ বিহাৰৰ ৰাজ প্ৰসাদৰ মূখ্য দ্বাৰত গোপনে আঁৰি দিছিল। কবিতাটো আছিল এনে ধৰণৰ-

ৰাজ্যে আছে দুইটি পাঠা

একটি কালো, একটি সাদা

ৰাজ্যেৰ যদি মঙ্গল চাও

দুইটি পাঠাই বলি দাও।

ইয়াৰ পাছতেই তেওঁক ২৪ ঘণ্টাৰ ভিতৰত কোচবিহাৰ ত্যাগ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হ'ল। তেওঁ ভিক্টোৰিয়া কলেজ ত্যাগ কৰি ৰংপুৰৰ কাৰ মাইকেল' কলেজত নাম লগালে। তাতো তেওঁ বিপ্লৱী কাম কাজত লিপ্ত হৈ পৰিল। তাত তেওঁ সশস্ত্ৰ বিপ্লৱী সকলৰ সৈতে যোগ সূত্ৰ থকা বুলি পুলিচে সন্দেহ কৰি গ্ৰেপ্তাৰী পৰোৱানা জাৰি কৰিলে। ১৯৩১ চনত তেওঁ 'কাৰমাইকেল' কলেজ ত্যাগ কৰিলে আৰু তেওঁৰ শিক্ষা জীৱনৰো সিমানতে সামৰণি পৰিল।

বৈবাহিক জীৱন আৰু মৃত্যু:-

১৯৩৬ চনত বিষুৱা ৰাভাৰ ২৭ বছৰ বয়সত প্ৰথমা পত্নী প্ৰিয়লতা দত্তৰ লগত প্ৰথম বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হয়। প্ৰিয়লতাৰ বয়স আছিল ১৬ বছৰ। তেওঁ ভাল গায়ীকা আছিল। কলিকতালৈ কেইটামান গীত ৰেকৰ্ডিং কৰিবলৈ গৈছিল আৰু তাতে বিষুৱা ৰাভাৰ লগত চিনাকি হয়। দুয়ো দুয়োৰে প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হ'ল। বৈবাহিক জীৱনত তেওঁলোক পৰম সুখী হ'ল। কিন্তু তেওঁলোকৰ সুখ বেছি দিন স্থায়ী ন'হল। বিয়াৰ কেই দিনমান পাছতেই প্ৰিয়লতাৰ টাইফয়ড জ্বৰত আক্ৰান্ত হৈ মৃত্যু হয়। এই ঘটনা উপলক্ষ কৰিয়েই এই প্ৰাণ পৰশা গীতটি ৰচনা কৰিছিল- "পৰজনমৰ শুভ লগনত"।

বিষুৱা ৰাভাই ১৯৫২ চনত কনকলতা মেধিৰ লগত দ্বিতীয় বাৰ বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হয়। কনক লতা বৰ্তমানৰ নলবাৰী জিলাৰ বেলশৰৰ নবীন চন্দ্ৰ মেধিৰ কন্যা আছিল। বিষুৱা

ৰাভাই বেলশৰ পুলিচৰ পৰা আত্ম গোপন কৰি থকাটো কনকলতাৰ লগত পৰিচয় হয় আৰু দুয়ো বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হয়। তেওঁলোকৰ দুটা পুত্ৰ সন্তান জন্ম হয়। তেওঁলোক হ'ল- পৃথ্বীৰাজ ৰাভা আৰু হেমৰাজ ৰাভা। ১৯৬২ চনত অসম মেডিকেল কলেজ হাস্পতালত কনকলতাৰ মৃত্যু হয়।

অৱশেষত মোহিনী বালাৰ লগত বিষুৱাভাৰ তৃতীয় বিবাহ হয়। তেওঁৰ আচল ঘৰ গোসাঁই গাঁৱত। কিন্তু বিয়াৰ সময়ত তেওঁ বৰ্তমানৰ বাগ্‌সা জিলাৰ মুছলপুৰ কালীকুমাৰ ব্ৰহ্মাৰ ঘৰত আছিল। মোহিনীবালা ৰাভাৰ দুটি সন্তান আছিল। প্ৰথমটি কন্যা। তেওঁ জন্মৰ পাছতেই মৃত্যু মুখত পৰে। দ্বিতীয়টো পুত্ৰ সন্তান।

১৯৬২ চনত চীনা আক্ৰমণৰ সময়ত প্ৰাণৰ আশংকাত তেজপুৰ বাসী যেতিয়া সন্দেহ হৈ পৰিছিল তেতিয়া বিষুৱ ৰাভাই দেশ বন্ধা আৰু ৰাইজক সাধ্য অনুসৰি অভয় দিয়াৰ চেষ্টা কৰাৰ দোষতে মাতৃহীন পৃথ্বীৰাজ আৰু হেমৰাজক বুকুতলৈ গুই থকাৰ পৰা কংগ্ৰেছ চৰকাৰৰ পুলিচে ১৯৬২ চনৰ ১৯ নবেম্বৰৰ ৰাতি দেশদ্ৰোহী সজাই তেজপুৰৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ পঘাৰে বান্ধি নিছিল। তাৰ পাছত উৰিষ্যাৰ সাত মাহ কাৰা বন্দী কৰি ৰাখিছিল।

কাৰাগাৰৰ পৰা মুক্তি পোৱাৰ পাছত ৰাভাই পুনৰ কৃষকৰ মাজত জঁপিয়াই পৰে। স্থানান্তৰত ৰাভাই নিজমুখে কৈছিল- যি সকল অসমীয়াৰ প্ৰাণ স্বৰূপ, যি সকল অসমীয়া সংস্কৃতিৰ ধাৰক আৰু বাহক, সেই সকল হালোৱা হজুৱা, তল মজলীয়া ৰাইজ ক্লিষ্ট, শোষিত, দলিত, নিষ্পেষিত আৰু নিপীড়িত। এই ৰাইজৰ দুখত সম দুখী হৈ ৰাইজৰ হিয়াৰ মৰম চেনেহৰ অথাই সাগৰৰ পানীত সাতুঁৰি-নাদুৰি উমলি ফুৰিছিলো আৰু সেই ৰাইজেই মোক ১৯৫৭ চনত কোকুৰাঝাৰ সংসদী সমষ্টিৰ পৰা কমিউনিষ্ট দলৰ প্ৰাৰ্থী ৰূপে প্ৰতিদ্বন্দিতাত নমাত পৰাজিত কৰাইছিল। কিন্তু ১৯৬৭ চনত নিৰ্দলীয় প্ৰাৰ্থী ৰূপে তেজপুৰ বিধান সভা সমষ্টিৰ পৰা বিধায়ক নিৰ্বাচিত হয়। বিধায়ক হৈ থকা দিনবোৰত প্ৰত্যেক মাহে ৰাভাই পাঁচশ টকীয়া দৰমহাৰ পৰা চি.পি.আইৰ পুঁজিলৈ এশ টকাকৈ বৰঙনি আগবঢ়াইছিল। ১৯৬৮ চনত ৰাভা কৰ্কট ৰোগত আক্ৰান্ত হয়। ২৮ ডিচেম্বৰত মুম্বাই টাটা মেমোৰিয়েল কেম্বাৰ ইনষ্টিটিউটলৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়। তাত দুমাহে চিকিৎসা কৰাৰ পাছত গুৱাহাটীলৈ উভটি আহে আৰু তাৰ পৰা তেজপুৰলৈ যায়।

মুম্বাইত চিকিৎসা লাভ কৰি ৰাভাই কিছু আৰোগ্য পোৱাত চিকিৎসকে তেওঁক হাস্পতালত কিছু দিন জিৰণি লবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। কিন্তু ৰাভা অসমলৈ আহিবলৈ ব্যাকুল হৈ পৰে। ২২ জানুৱাৰীত ৰাভা অসমলৈ আহে। অহা সময়ত ৰাভাই বাটত দহ, পাঁচ টকাকৈ কেইবাজনো ৰঙীক বিলাই দি আহিছিল। সুবিধা পালেই কাৰোবাৰ লগত কথা পাতে, ছবি

বিশ্বশ্রুতি

আঁকে, গীত গায় আৰু লিখে। এদিন অন্তিম মূহূৰ্তৰ আগত এখন পেলনীয়া বিয়া চিঠিৰ পিছ ফালে ১৯৬৯ চনৰ জুনৰ প্ৰথম সপ্তাহত লিখিলে-শেষ জীৱনৰ গান

“এয়ে মোৰ শেষ গান
মোৰ জীৱন নাটৰ শেষ বাগিনী
কল্যাণ খৰমান।”

১৯৬৯ চনৰ ৬ জুন। হাঠাৎ বাভা বেছি অসুস্থ হৈ পৰিল। তেওঁক লগে লগে তেজপুৰ হাস্পাতাললৈ নিয়া হ'ল। লোকে লোকাৰণ্য হৈ পৰিল হাস্পাতালৰ চৌহদ। ১৯৬৯ চনৰ ১৯ জুনৰ সন্ধিয়াৰ পৰা বাভাৰ কণ্ঠস্বৰৰ স্তিমিত হৈ পৰে। ৰাতি ২-১০ অৰ্থাৎ ২০ জুন পুৱা ২-১০ মিনিটত বিপুল প্ৰতিভাধৰ, জনতাৰ প্ৰাণৰ আমঠু গগনেতা বিষ্ণু বাভাৰ জীৱন অৱসান ঘটে। বাভাই এই সংসাৰৰ পৰা বিদায় মাগিলে যদিও মহা প্ৰস্থানৰ পাছতো বাভাৰ যাত্ৰা ওৰপৰা নাই আৰু কোনো কালে নপৰে। অসমীয়া জাতি থাকে মানে অসমীয়া জন সাধাৰণৰ স্মৃতি শক্তি অটুট থাকে মানে, পূঁজীবাদী অর্থনীতিৰ বিশ্বয়নৰ দৌৰাত্মত, সাম্ৰাজ্যবাদী আগ্ৰাসনত সৰ্বসাধাৰণ জনতা কৰ্কৰকাই থাকে মানে বিষ্ণু বাভা অমৰহৈ থাকিব। বিষ্ণু বাভা অনাদি অনন্ত কাল জালিকটা পুষ্পহাৰৰ দৰে অসমীয়া জাতীয় জীৱন অংগনত জিলিকি থাকিব। অসমীয়া জন সাধাৰণৰ প্ৰতিটোপাল তেজত, দেহত প্ৰতিটো শিৰা, উপশিৰাট আৰু মজ্জাই মজ্জাই বিষ্ণু বাভাৰ আদৰ্শ প্ৰবাহিত হৈ থাকিব। বিষ্ণু বাভা সদায় অমৰহৈ থাকিব অসমীয়া প্ৰাণত। কাৰণ জনতাৰ শিল্পীক জনতাই কেতিয়াও মৰিবলৈ দিব নোৱাৰে।

বিষ্ণু বাভাৰ সাংস্কৃতি জীৱনঃ

১৯৩১ চনত কলেজীয়া জীৱন বিষ্ণু বাভাৰ সামৰণি পৰে যদিও তেওঁ ঘৰলৈ নাহি কিছু দিন কলিকতাতে থাকিলে। কলিকতা চহৰৰ প্ৰতি তেওঁ বেচ আকৰ্ষণ আছিল। কলিকতাত নানা সাহিত্যিক, সংস্কৃতিক, বৈজ্ঞানিক আৰু ৰাজনৈতিক কৰ্মকাণ্ডৰে তাৰ বাতাৱৰণ সঞ্জীৱ আৰু স্পন্দনপূৰ্ণ আছিল। এইবোৰ ক্ষেত্ৰৰ ভালে সংখ্যক নিপুন ব্যক্তি তেতিয়া কলিকতাত বাস কৰিছিল। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰ, কাজী নজৰুল ইছলাম আৰু শৰৎ চন্দ্ৰ, নৃত্যত উদয় শংকৰ, সংগীতত হিমাংশু দত্ত, বিজ্ঞানত জগদীশ চন্দ্ৰ বসু, প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বয়, চিভি ৰমন আদিৰ নাম এই বিষয়ত উল্লেখ যোগ্য। কলিকতা আছিল বৈপ্লৱিক ৰাজনীতিৰো কেন্দ্ৰ। কেইবাজনো বিখ্যাত কংগ্ৰেছী আৰু কমিউনিষ্ট নেতা কলিকতাত আছিল। সশস্ত্ৰ সংগ্ৰামত বিশ্বাসী অগ্নিগোপন কাৰী কিছুমান সংগঠনৰো ঘটি আছিল কলিকতা।

এনে এক পৰিবেশে বিষ্ণু বাভাৰ জীৱন দৰ্শন কাম কাজক গভীৰ ভাৱে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল। কি কৰিব কি নকৰিব তাকে ভাবি তেওঁৰ মন উণ্ডল থুণ্ডল হৈছিল। কলিকতাত বিষ্ণু বাভা বিচিত্ৰ সাংস্কৃতিক কাম কাজত জড়িত হৈ পৰিল। প্ৰথমতে তেওঁ আগোপিকচাৰছ কৰ্পাৰেশ্যন নামেৰে এটা চিনেমা কোম্পানী খুলিলে। এই কোম্পানীৰ অধীনত বাভাই প্ৰথমতে অসমীয়া চিনেমা নিৰ্মান কৰি পাছত ডাবিংৰ জৰিয়তে বঙলা আৰু হিন্দীলৈ ৰূপান্তৰ কৰাৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল। কিন্তু ইতিমধ্যে তেওঁৰ লগত অংশীদাৰ বঙালী তিনিজনে তেওঁক এৰি দিয়াত আৰু চট্ৰ গ্ৰাম অস্ত্ৰাগাৰ লুণ্ঠনৰ ঘটনা সংক্ৰান্তত তেওঁক পুলিচে হাৰাশাস্তি কৰাত চিনেমা নিৰ্মাণ পৰিকল্পনা সিমানতে বাদ দিব লগা হ'ল। ইয়াৰ পাছত ১৯৩৫ চনত ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই প্ৰথম অসমীয়া চিনেমা 'জয়মতী' নিৰ্মান কৰে। জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালাক বাভাই এই ক্ষেত্ৰত পৰ্য্যমানে সহায় কৰে।

ইয়ংমেন খ্ৰীষ্টিয়ান এছোচিয়েশ্যন সেই সময়ৰ কলিকতাৰ এটা বিখ্যাত সংগঠন আছিল। বিষ্ণুবাভাই এই সংগঠনৰ হৈ ফুটবল খেলিছিল। এবাৰ সংগঠনটোৱে আয়োজন কৰা ফেলি ড্ৰেছ প্ৰদৰ্শনীত বিষ্ণু বাভাই ফৰাচী সাহিত্যিক ভিক্টৰ হিউগৰ চৰিত্ৰ হাম্পবেক অৱ নটৰেজামৰ ছদ্মবেশ ধাৰণ কৰিছিল। পিঠিত এটা মস্ত কুঁজ, অদ্ভুত বেশ-ভূষা, কেঁৰা চকু, লেঙেৰা ভৰিৰে এই ছদ্মবেশ ইমান আকৰ্ষণীয় হৈছিল উক্ত স্থানত উপস্থিত সকলোৱে মূখে মূখে প্ৰসংসা কৰিবলৈ ধৰিলে।

সেই সময়ত কলিকতাত অনুস্থিত সকলোবোৰ গান-বাজনাৰ অনুষ্ঠানতে নিয়মীত ভাৱে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। এবাৰএনেকুৱা এটা অনুষ্ঠানত বংগৰ 'সুৰ-সাগৰ' নামেৰে বিখ্যাত হিমাংশু দত্তই অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। এই অনুষ্ঠানত বিষ্ণু বাভাই কেইবাটাও ভাষাত অনকি ইংৰাজী হিন্দীতো গীত পৰিবেশন কৰি সকলোকে চমক খুৱাইছিল। তেজপুৰৰ বান ৰংগমঞ্চত মঞ্চস্থ হোৱা জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালাৰ 'কাৰেংৰ লিগিৰি' নাটকত বিষ্ণু বাভাই সুদৰ্শনৰ চৰিত্ৰত অভিনয় কৰিছিল। 'দিগ্বিজয়' নাটত তেওঁ নাদিৰ শ্বাহৰ চৰিত্ৰ ৰূপায়ণ কৰিছিল। 'গংগাটোপ', 'ছিৰাজ', 'এবাবাটৰ সুৰ', 'প্ৰতিধ্বনি' আদি নাটক আৰু চিনেমাত তেওঁ দক্ষতাৰে বিভিন্ন চৰিত্ৰত অভিনয় কৰিছিল। জ্যোতি প্ৰসাদৰ লগ লাগি তেওঁ 'জয়মতী' আৰু 'শোণিত কোঁৱৰী' নাটকৰ গ্ৰামোফোন ৰেকডিং কৰিছিল। 'ৰূণী', 'বিহুৱতী', 'বৰদৈছিল্লা', 'অজগৰৰ বিয়া', 'জন্মাষ্টমী', 'শ্ৰীশংকৰদেৱ-মাধদেৱ' আদি কাহিনীবোৰৰো বিষ্ণু বাভাই গ্ৰামোফোন ৰেকডিং কৰাইছিল। ১৯৩৯ চনত কাশী হিন্দু বিশ্ব বিদ্যালয়ে বিষ্ণুবাভাক নৃত্য পৰিবেশন কৰিবলৈ আমন্ত্ৰণ জনালে। তাত তেওঁ শিৱৰ তাণ্ডৱ নৃত্য প্ৰদৰ্শন কৰি সকলোকে মুগ্ধ কৰিলে। কাশী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সেই সময়ৰ উপাৰ্চাৰ্য ড° সৰ্বপল্লী ৰাধা কৃষ্ণনে তেওঁক 'কলাগুৰু' উপাধি প্ৰদান কৰে।

অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল মূলত জনজাতি অধ্যুষিত অঞ্চল। প্ৰধানকৈ অস্থিত আৰু মংগোলীয় প্ৰজাতিৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন জন জাতিয়ে এই ভূ-খণ্ডত অতীত কালৰ পৰা বাস কৰি আহিছে। এই জন জাতিবোৰৰ সমাজ, ভাষা ধৰ্ম, ৰীতি-নীতি খাদ্য, সজ-পাৰ, গীত-নাচ আদিৰ বিষয়ে বিষ্ণু ৰাভাৰ প্ৰত্যক্ষ জ্ঞান আছিল। অসমীয়া ভাষা সংস্কৃতিত জন জাতীয় উপাদানৰ প্ৰচুৰ সম্পৰ্কে তেওঁ সকলোৰে দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছিল।

বিষ্ণু ৰাভা ভাৰতীয় গণ-নাট্য সংঘৰ অসম শাখাৰ দ্বিতীয় সভাপতি আছিল। এই অনুষ্ঠানৰ অসম শাখাৰ প্ৰথম সভাপতি আছিল জ্যোতি প্ৰসাদ আৰু প্ৰথম সম্পাদক আছিল হেমাংগ বিশ্বাস। ১৯৫১ চনত জ্যোতি প্ৰসাদৰ মৃত্যুৰ পাছত বিষ্ণু ৰাভাই সভাপতিৰ দায়িত্ব মূৰ পাতি লব লগা হয়। গণ নাট্য সংঘ এটা বিপ্লৱী সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান। গণ নাট্য সংঘৰ মূল উদ্দেশ্য হ'ল জন সাধাৰণৰ মাজত কলা-সংস্কৃতি যাতে বিকৃত ৰূপত গ্ৰহণ নহয়। শুদ্ধ ৰূপত যাতে কলা-সংস্কৃতি প্ৰচলন হয় তাৰ ওপৰত চকু ৰখা। এই সংগঠনে সাংস্কৃতিক সমাজ পৰিৱৰ্তনৰ এক মাধ্যম ব্যৱহাৰ কৰিব বিচাৰে। “দেশেই নাট ঘৰ, ৰাইজেই ভাৰৱীয়া” এয়ে হ'ল গণ নাট্য সংঘৰ বানী। গণ নাট্যসংঘৰ সভাপতি হিচাবে জন সাধাৰণৰ মাজত বিপ্লৱী সংস্কৃতি যথেষ্ট বিস্তাৰ কৰিছিল।

বিষ্ণু ৰাভাৰ অসমীয়া জাতিলৈ সাহিত্যৰ অৱদানঃ-

বিষ্ণু ৰাভাৰ সাহিত্যিক প্ৰতিভা আৰু মৌলিকতা যথেষ্ট আছিল। অৱশ্যে সাহিত্য সৃষ্টিত আশাশুধীয়াকৈ তেওঁ মনোনিবেশ কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁক তেওঁৰ জীৱনেই সেই সুযোগ দিয়া নাছিল। তেওঁৰ ওৰোটো জীৱন এছাতি ধুমুহাৰ নিচিনাকৈ ভ্ৰমি ফুৰিছিল। অৱশ্যে সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় দক্ষতাও আছিল। এনে অৱস্থাত যেতিয়া য'তে ত'তে সুবিধা পালেই সাহিত্য সৃষ্টিত মন দিছিল। তেওঁ দহ বাৰটা মান ভাষাও জানিছিল। তেওঁ বহু ভাষাত লিখা মেলা কৰিছিল। কিন্তু তেওঁৰ যাযাবৰী জীৱন আৰু উদাসীন স্বভাৱৰ বাবেই লিখিবোৰ ঠিকমতে সংৰক্ষণ কৰিব নোৱাৰিলে। যি কি নহক অসমত বিষ্ণু ৰাভাৰ জনপ্ৰিয়তা বাঢ়ি অহাৰ লগে লগে তেওঁ ৰচনাৱলী প্ৰকাশ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছে। বিষ্ণু ৰাভাৰ পত্নী মোহিনী ৰাভা আৰু যোগেশ দাসৰ সম্পাদনতে বিষ্ণু প্ৰসাদৰ ৰচনাৱলী প্ৰকাশিত হৈছে।

(ক) সংগীতাংশ :-

১) ভাৰতীয় সংগীত, ২) নাটক আৰু থিয়েটাৰ ৩) ভাৰতীয় নাট্য কলা ৪) নৃত্য কলা ৫) নৃত্যৰ অঙিনা ৬) ওজা পালি ৭) হৰ গৌৰীৰ নৃত্য ৮) দৃশ্য অৰ্থাৎ পট ৯) চৰ্যা পদৰ কথা ১০) বিহু

(খ) গীত আৰু কবিতাঃ-

বিষ্ণু ৰাভাৰ গীত সমূহ, কবিতা সমূহ এই শ্ৰেণীত সামৰি লোৱা হৈছে।

(গ) নাটক, নৃত্য-নাটিকা, চিত্ৰ নাট্যঃ-

- ১) শকুন্তলা, ২) নীলাম্বৰ ৩) কৃষক ৪) মুক্তি দেউল ৫) ন-পৃথিৱীৰ নতুন যুগ
- ৬) সপোন কুঁৱৰী ৭) সপোন কুঁৱলী ৮) শান্তিৰ দেউল ৯) তৰাৱতী আই দেউ
- ১০) সোণামুৱা গাওঁ ১১) কেৰুমনি থুৰীয়া ইত্যাদি।

(ঘ) গল্প, উপন্যাস, কাহিনীঃ-

- ১) সোণ পাহি ২) মিচিং কানেং ৩) ৰঙা ৰংদৈ ৪) কপাল ৫) লখিমী কুঁৱৰী
- ৬) অজগৰ কুঁৱৰী ৭) ৰিব-ৰিৱনি-সোঁ-সোঁৱনি।

(ঙ) বুৰঞ্জীমূলক ৰচনাঃ-

- ১) সৰ্বানন্দ সিংহ ২) ৰাঘৱ সিংহ ৩) মায়ামৰীয়া বিদ্ৰোহ

(চ) ৰাজনৈতিক ৰচনাৱলীঃ-

- ১) সমাজতন্ত্ৰ বাদ হ'লে কি লাভ ২) মে-দিৱস ৩) ছচিয়েলিষ্ট সমাজ আৰু কডিণিষ্ট
- সমাজৰ পাৰ্থক্য ৪) ভায়েলেক্টিকছ ৫) ৰাজনীতি ৬) বিপ্লৱ ৭) লেনিন ৮) ভাৰত-চীন বিবাদ ৯) নাৱিক বিদ্ৰোহ ইত্যাদি।

(ছ) মাৰ্ক্সীয় অৰ্থনীতিঃ-

- ১) পন্য আৰু পন্যৰ মূল্য।

(জ) প্ৰৱন্ধাৱলী আৰু ভাষণাৱলীঃ-

- ১) মানৱ-জাতি ২) অতীত অসম ৩) অসমীয়া কৃষ্টি ৪) চিত্ৰ লেখা ৫) তাণ্ডৱ নৃত্য
- ৬) জাতীয় সংস্কৃতিত শিৱ ইত্যাদি।

(ঝ) জীৱন আৰু জীৱন স্মৃতিঃ-

- ১) প্ৰসংগ শংকৰদেৱ ২) কুশল কোঁৱৰ ৩) জ্যোতি প্ৰসাদৰ স্মৃতিত ৪) চৰ্দ্দাৰ বাহাদুৰ
- গোপাল চন্দ্ৰ ৰাভা ৫) মৈক্সিম-গৰ্কী ইত্যাদি।

(ঞ) ৰাভাৰ অন্যান্য ৰচনাঃ-

- ১) কৈ থাকো মানে ওৰকে নপৰে ২) বৰদৈচিলা-সৰুদৈ চিলা ৩) বান-কবাং
- ৪) বড়ো সমাজ ৫) মৰাং ইত্যাদি

বিষ্ণু বাভাৰ দৃষ্টিত শংকৰদেৱঃ-

অসমৰ সমাজ জীৱনত যেতিয়াই সময়ৰ সংকটে দেখা দিয়ে তেতিয়া বিষ্ণু বাভাক আমি বিচাৰোঁ। সংকটমুক্ত সময়খিনিত বিষ্ণু বাভাৰ প্ৰাসঙ্গিকতা খুব কমকৈয়ে অনুভৱ কৰা হয়। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱো তেনে এগৰাকী ব্যক্তি যাক বাদদি অসমৰ সমাজ, সংস্কৃতি, সাহিত্য, সংহতি-সম্প্ৰীতিৰ বিচাৰ কৰা নাযায়। বিভিন্ন জন-গোষ্ঠীৰ সমন্বয়ৰ কথা চিন্তা কৰোতে আমি যি দৰে বিষ্ণু বাভাৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰো, তেনে দৰে অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ সমূহৰ বিশ্লেষণ কৰোতে শংকৰদেৱৰ প্ৰাসঙ্গিকতা বিচাৰ কৰোঁক। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ জন্মহৈছিল ১৪৪৯ চনত আৰু বিষ্ণু বাভা জন্ম হৈছিল ১৯০৯ চনত। এই সুদীৰ্ঘ চাৰি শ যাঠি বছৰৰ ব্যৱধানৰ পিছতো দেখা যায় যে, বিষ্ণু বাভাৰ আৰু শংকৰদেৱৰ লগত যথেষ্ট মিল আছে। শংকৰদেৱৰ দিনতো সাহিত্য সংস্কৃতিৰ আৰু ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ লোকক একে লগে একে খন মঞ্চত বহাৰ সুযোগ দিছিল। গাৰোৰ গোবিন্দ, মিৰিৰ পৰমানন্দ, নগাৰ নৰোত্তম, কছাৰীৰ ৰমাই, কৈৱতৰ পূৰ্ণানন্দ আৰু শ্ৰীৰাম, বনিয়াৰ হৰিদাস, মুছলমানৰ চান্দ খাই আৰু জয়হৰি, ভোটৰ দামোদৰ আৰু জয়ানন্দ আহোমৰ নৰহৰি, ব্ৰাহ্মণৰ ভট্টদেৱ আদিক বৈষ্ণৱ ধৰ্মত শৰণ দি যি উদাৰতাৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰিছিল, তাৰ মাজেৰে শংকৰদেৱৰ দূৰ দৰ্শিতাৰ প্ৰমাণপোৱাৰ ওপৰিও ঐক্য সংহতিৰ বাটত এখোজ আগবঢ়াত সহায় কৰিছিল।

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱক বিষ্ণু বাভাই কেৱল ধৰ্মীয় দিশৰ পৰাই চোৱা নাছিল। তেওঁক সাংস্কৃতিক দৃষ্টি কোনেৰে বিচাৰ কৰিছিল। বিষ্ণু বাভাৰ মনত শ্ৰীকৃষ্ণ যি দৰে সৌন্দৰ্য আৰু বীৰত্বৰ প্ৰতীক, মহাত্মা গান্ধী যি দৰে শান্তিৰ প্ৰতীক, কাল মাৰ্ক্স, লেনিন আদি যি দৰে মুক্তি আৰু সংগ্ৰামৰ প্ৰতীক, তেনেদৰে শংকৰদেৱ হ'ল মহান কলাকাৰ আৰু সংহতি সমন্বয়ৰ প্ৰতীক। বাভাই শংকৰদেৱৰ সম্পৰ্কে কৰা মূল্যায়ন তেওঁ ১৯৫৫ চনত ৰচিত কবিতা এটাত পোৱা যায়।

শুনা শুনা শুনা,

শুনা হেৰা ভাই

মহান কলা কাৰ শংকৰ আমাৰ

হওঁক আমাৰ আৰ্হি বিপ্লৱৰ।

শংকৰদেৱৰ দিনত অসমত বিকাশ লাভ কৰা সাহিত্য, সংস্কৃতি শিল্প, সংগীত, নৃত্য আদিৰ উল্লেখ কৰি ১৯৪৫ চনত কানিহাত অনুষ্ঠিত হোৱা বিষ্ণু উৎসৱৰ কৃষ্টি শাখাৰ সভাপতি ৰূপে আগবঢ়োৱা 'অসমীয়া কৃষ্টিৰ চমু আভাস' শীৰ্ষক ঐতিহাসিক ভাষণত শংকৰদেৱ সম্পৰ্কে

বিষ্ণু বাভাই কৈছিল-“শংকৰদেৱৰ যুগতে হ’ল অসমীয়া শিল্পৰ চৰম বিকাশ। এই পৃথিৱীত যি সকল মহাপুৰুষে জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল, তাৰ ভিতৰত তিনিজন মহাপুৰুষ আছিল কৃষ্টিৰ আকৰ। এজন হৈছে স্বয়ং শ্ৰীকৃষ্ণ। ‘কৃষ’ ধাতুলগ্ন কৃষ্টিৰ আকৰ কাৰণে তেওঁক কৃষ্ণ বুলিছিল। তেওঁ কি নাজানিছিল- গীত, বাদ্য, নৃত্য, ৰাজনীতি, ধনুবিদ্যা ইত্যাদি। তেওঁসৰ গুণনিধি। আৰু এজন আছিল ইটালিৰ লিওনাৰ্দো দ্যাভিন্স, তেওঁ একে লগে বৈজ্ঞানিক, চিত্ৰ কৰ আৰু ৰাজনীতিজ্ঞ পুৰুষ আছিল আৰু এজন আছিল আমাৰ অসমৰে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ। যাক আজিও অসমে গুৰু মানি সেৱা কৰি থাকে। সঁচাকৈয়ে আজি ‘শংকৰদেৱৰ যিকোনো কৃষ্টি বা সাহিত্য বাদ দিলে অসমীয়াৰ মৃত্যু হব। শংকৰদেৱ নাথাকিলে অসমীয়াৰ একোৱেই নাথাকে। এই শংকৰদেৱে কি নিলিখিছিল, কি নাজানিছিল আৰু অসমীয়া জাতিৰ বাবে কি নিদিছিল। অসমীয়াক তেৰাই সকলো দি গৈছিল। গীত বাদ্য, নৃত্য, সুৰ, মঞ্চ, ৰাগ, সাহিত্য, ভাৱনা, নাম-কীৰ্ত্তন, ঘোষা, বৰগীত, অঙ্ক, নাট, নামঘৰ, খোল, মৃদঙ্গ, তাল, ভাঁজ ঘৰ, দোলযাত্ৰা, হাটী ঝণ-পূজি, সমাজ, ধৰ্ম, বিচাৰ, আইন, নৈতিক আন্দোলন, ত্যাগ, অহিংসা, ভোগ, বৈৰাগ্য, সমাধি এই সকলোবোৰ শংকৰদেৱে অসমীয়াক দি গৈছে। কিন্তু অসমীয়াইহে সেইবোৰ ভালকৈ আয়ত্ত কৰি ল’ব পৰা নাই। এই শংকৰদেৱৰ দিনতেই অক্ষীয়া নাট পাওঁ। এনেকি অসম প্ৰাদেশিক ছাত্ৰফেডাৰেচনৰ শাখা নগাঁও জিলা ছাত্ৰ ফেডাৰেচনৰ ৰহাত অনুষ্ঠিত প্ৰথম বাৰ্ষিক অধিবেশনৰ কৃষ্টি সভাৰ সভাপতিৰ ভাষণতো বাভাই উল্লেখ কৰিছিল- মাক্সৰ সাম্যবাদ আৰু গান্ধীৰ গান্ধীবাদৰ আগেয়ে শংকৰদেৱে তেনে নীতি প্ৰচাৰ কৰিছিল। যৱন, ভোট, গাৰো, কৈৱৰ্ত আদি সকলো আতা তেওঁৰ শিষ্য আছিল। বাভাৰ মতে “অসমৰ অসমীয়াৰ কৃষ্টি যথেষ্ট আছিল। তাৰ চৰম বিকাশে হৈছিল শংকৰী যুগত। সেই ষোড়শ শতিকাৰ শংকৰী যুগে অসমীয়া জাতিক যি দান কৰি গ’ল, তাৰ পিছত অসমীয়াই বিশেষ একো কৃষ্টিগত অৱদান কৰিব পৰা নাই। ১৯৬০ চনৰ ৩ নবেম্বৰত ডিব্ৰুগড় মেডিকেল কলেজত দিয়া ভাষণতো বাভাই উল্লেখ কৰিছিল যে শংকৰদেৱে অসমীয়া জাতিৰ প্ৰাণ দিছিল আৰু আহোম ৰজা সকলে জাতিটোক প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। একেই ভাষণতেই শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱক ব্ৰহ্মপুত্ৰ বিশালতাৰ লগত তুলনা কৰিছে। বিষ্ণু বাভাৰ মতে শংকৰদেৱ এজন ব্যক্তি বা বৈষ্ণৱ পণ্ডিতেই নাছিল, তেওঁ আছিল এগৰাকী পূৰ্ণ মানৱ। তেওঁ গীতত লিখিছে-

“অ অসমীয়া ডেকাদল।

আজি তোৰ তেজাল বদন

মলিন কিয় হ’ল?

দুৰ্গম-নদ-পাহাৰে গিৰি

লঙিঘছিলে ডেকা গিৰি
সুন্দৰ শংকৰে লৰি
কৰিছিলে তল,
দেখুৱাইছিল জগত জুৰি
অসীম বাহুব বল।”

একান্ত বিনয়েৰে সৈতে বিষ্ণু বাভাই শংকৰদেৱৰ দৰে এজন মহাপুৰুষক সুৰৰি কৈছে যে, শংকৰদেৱ হ'ল জাতি, গোষ্ঠী, বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলো জনগোষ্ঠীৰ অসমীয়াৰে আদৰ্শ স্বৰূপ। বিষ্ণু বাভাৰ মতে শংকৰদেৱৰ কীৰ্ত্তন-দশম হ'ল অসমীয়াৰ শৌৰ্য। কীৰ্ত্তন পুথিত পোৱা যায়-

ব্ৰাহ্মণৰ চণ্ডালৰ নিবিচাৰি কুল।
দাতত চোৰত যেন দৃষ্টি একতুল।।
নীতে সাধুত যাৰ ভৈল এক জ্ঞান।
তাহাকেসে পণ্ডিত বুলিয়া সৰ্বজান।।

কুকুৰ শৃগাল গৰ্দভৰো আত্মাৰাম।
জানিয়া সবাকো পড়ি কৰিবা প্ৰণাম।।

তদুপৰি শংকৰদেৱে ভাগৱত আৰু নিমি-নৱসিদ্ধ সংবাদত কৈছে-

“জাতি অন্ত্যজাতি অতি সবাকো পবিত্ৰ কৰে
সমস্ত প্ৰাণীৰ মনোনীত।

অতি অপ্ৰয়াসে তৰে সকল পাতক হৰে
কহিয়ো হেনসে প্ৰায়শ্চিত্ত।।(ভাগৱত)

“কাক বুলি হৰি কথা হৰিৰ কীৰ্ত্তন কিবা
যিটো সবে একোৱে নাজানে।

স্ত্ৰীশূদ্ৰ অন্ত্যজাতি তাকো শিক্ষা দিবা মাতি
ধৰিবে সিসবে অহো প্ৰানে।।“ (নিমি-নৱ সিদ্ধ সংবাদ)

বিষ্ণু বাভাৰ দৃষ্টিত শংকৰদেৱ এগৰাকী আদৰ্শ পুৰুষ আৰু পূৰ্ণ মানৱৰূপে চিহ্নিত হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত কীৰ্ত্তন, দশম ভাগৱত আদিত শংকৰদেৱে কোৱা উপৰি উক্তমহৎ কথা বোৰো আছে। বিষ্ণু বাভাই শংকৰদেৱৰ ভাৱবাদী জীৱনাৰ্শৰ ইতিবাচক দিশবোৰৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিছিল যদিও শংকৰদেৱৰ ভাৱাদৰ্শই মানুহৰ ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক মুক্তি আনিব

পাৰিব বুলি বিশ্বাস কৰা নাছিল। বিষুৱ বাভাৰ মতে মানুহৰ মুক্তিআহিব সমাজৰ অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক গাঁথনিৰ অমূল পৰিবৰ্ত্তনৰ মাজেৰে। শংকৰদেৱৰ এই দুয়োটা দিশৰ আলোচনা নকৰি ৰাভাই যিটো দিশত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল সেইটো হ'ল শংকৰদেৱৰ জীৱনৰ সাংস্কৃতিক দিশটোহে। সম্ভৱতঃ বিষুৱ বাভাই ভবাৰ দৰে শংকৰদেৱৰ সাংস্কৃতিক, সামাজিক দিশটোৰ বাবেই মহাপুৰুষ জনা যুগ যুগ ধৰি অসমৰ সমাজ জীৱনৰ বাবে এগৰাকী প্ৰাসঙ্গিক ব্যক্তি পৰিগত হৈছে।

অসমীয়া জাতি গঠনত বিষুৱ বাভাঃ-

এটা জাতি গঠন হয় একো একোটা জনগোষ্ঠীৰ আৰ্থ- সামাজিক আৰু ভৌগলিক অৱস্থানৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি। জাতি এটা গঠনৰ ক্ষেত্ৰত নিদিষ্ট চাৰিটা উপাদানৰ প্ৰয়োজন। যেনে- নিদিষ্ট ভূ-খণ্ড, ভাষা, সংস্কৃতি, অৰ্থনৈতি। জে.ভি ষ্টালিনৰ মতে “জাতি এটা হ'ল ইতিহাসৰ বিভিন্ন যুগৰ মাজেৰে ক্ৰম বিকাশ প্ৰাপ্ত, একে ভাষা-ভাষী, নিদিষ্ট ভূ-খণ্ডত বসবাস কৰা, একে অৰ্থনৈতিক জীৱন-সম্পন্ন আৰু সাংস্কৃতিৰ ভাৱে একেই মানসিক গঠন যুক্ত স্থায়ী জন সমষ্টি। উদাহৰণ স্বৰূপে অসমীয়া জাতিৰ ক্ষেত্ৰত কেইটামান বিশেষ ফৈদৰ অসমীয়াক লৈ গঠিত এটা স্বয়ং সম্পূৰ্ণ জাতি নহয়। কাৰণ অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্গত সকলোবোৰ ফৈদৰ লোকৰেই উমৈহতীয়া মান্য ভাষা এটা আছে। যাক মাতৃ ভাষা বুলি কোৱা হয়।

১৯৭১ চনৰ পিয়লত মাতৃ ভাষাৰ সংজ্ঞা এনে দৰে দিয়া আছে। “শৈশৱ কালত এজন লোকৰ আগত তেওঁৰ মাতৃয়ে যি ভাষা কয় সেয়াই হ'ল মাতৃ-ভাষা। মাতৃ ভাষাৰ সংজ্ঞাৰ অধাৰত বিচাৰ কৰিলে দেখা যায় যে, উজনি অসমৰ জন সাধাৰণৰ বাহিৰে অসমৰ সৰহ সংখ্যক লোকৰেই মাতৃ ভাষা অসমীয়া নহয়। বেলেগ বেলেগ জিলাৰ জনগোষ্ঠীৰ মাতৃ ভাষা একে নহয়। বিষুৱ বাভাই যি জাতি গঠনৰ সপোন দেখিছিল সেয়া বহল অৰ্থত বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি। তেওঁ বিভিন্ন জন গোষ্ঠীৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ পথাৰৰ পৰা ফুলবোৰ বুটলি আনি অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বৰঘৰৰ থাপনাত সাঁচিছিল। বিষুৱ বাভাৰ মতে জাতি এটা গঠনৰ ক্ষেত্ৰত আন্তৰ্জাতিক দৃষ্টি ভঙ্গী থাকিব লাগিব। বাভাৰ মতে জাতীয়তা বাদ আন্তৰ্জাতীয়তাবাদৰ মজিয়াত গঢ়ি উঠিব লাগিব। অসমখন যিহেতু বিভিন্ন জন গোষ্ঠীৰ বাসস্থান সেই বাবে ৰাভাই জাতি গঠনৰ ক্ষেত্ৰত অসমৰ বিচিত্ৰতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি কৈছে-“ অসমৰ বুকুত বৈচিত্ৰ্যৰ মাজত ঐক্যৰ ডোলেৰে গাঁথি, দুনাই শক্তি শালী জাতি গঢ়ো, শক্তি নাম ন-অসম গঢ়ি সমন্বিত শক্তিয়ে সুন্দৰ তম ন-অসমীয়া সংস্কৃতি ৰচো।” বিষুৱ বাভাৰ মতে, যি সকল অসমবাসী তেওঁলোকক

বিশ্বজাতি

লৈয়েই গঢ়িব পৰা যায় এই শক্তিশালী জাতি। ১৯৬০ চনৰ ৩০ নবেম্বৰত ডিব্ৰুগড় মেডিকেল কলেজৰ উৎসৱত প্ৰদান কৰা ভাষণত বিষ্ণু বাভাই কৈছিল যে, মিকিৰ, মিচিং, কছাৰী, সোণোৱাল, মেচ, খাচি, নগা, লালুং, চুতীয়া, গাৰো, বাভা, ডিমাচা, কুকি, চাউতাল, মনিপুৰী, মোচাই, দেউৰী, বড়ো, আহোম, মৰাণ কোঁচ, কলিতা, খামটি, ব্ৰাহ্মণ, কায়স্থ, ন-পমুৰা, ন-অসমীয়া এই সকল অসমবাসীক লৈয়েই অসমীয়াৰ জাতি। অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্গত এই সকল অসমীয়াৰ মাজৰ জনজাতিসকলক বিষ্ণু বাভাই পুৰণি আদিম অসমীয়া' বুলি অভিহিত কৰিছে।

১৯৪৫ চনত কানিহাত হোৱা বিহু উৎসৱৰ সভাপতি ভাষণত কৈছিল- অসমীয়াৰ কৃষ্টি সংস্কৃতি আৰু সভ্যতা নিষাতিত-নিষ্পেষিত দুখীয়া-নিচলা, কৃষক-বনুৱা অসমীয়াইহে জীয়াই ৰাখিব পাৰিছে। সেই সকলক লৈ আজিও আমি গৌৰৱ অনুভৱ কৰিব পাৰো, অসমীয়া বুলি জগতত চিনাকি দিব পাৰোঁ। বিষ্ণু বাভাৰ মতে-এটা জাতিৰ লগত অন্য এটা জাতিৰ সমন্বয় হ'বলৈ হ'লে, পৰস্পৰৰ ভিতৰত উভয়ৰ বিষয়ে সম্পূৰ্ণ জ্ঞান থকা উচিত। নিজৰ ধৰ্ম, কৃষ্টি, সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ উপৰিও আনৰ ধৰ্ম, কৃষ্টি, সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বিষয়ে গভীৰ জ্ঞান আৰু অধ্যয়ন নাথাকিলে এই দুয়ো জাতি সমন্বয় শুদ্ধ হ'ব নোৱাৰে, বৰং কলুষিৰে ভৰপূৰ হৈ ধ্বংসৰ বাট হে মুকলি কৰা হ'ব।

বিষ্ণু বাভাই যি বোৰ জনগোষ্ঠীক লৈ 'বৰ অসম' আৰু বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠনৰ কথা কৈছিল। সেই জনগোষ্ঠীবোৰৰ একাংশই ইতিপূৰ্বে অসমৰ ভৌগোলিক সীমাৰ পৰা আঁতৰি গৈছে আৰু একাংশই ফাৰাৰি কাটি যোৱাৰ প্ৰস্তুতি অব্যাহত ৰাখিছে। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ দিনতেই বিভিন্ন জাতি-গোষ্ঠীৰ মাজত যি ঐক্য সংহতিৰ বান্ধোন কটকটীয়া কৰিছিল, পৰবৰ্তী সময়ত এচাম উচ্চ জাতৰ অসমীয়া জাত্যাভিমানৰ ফলত সমাজৰ নিম্ন স্তৰৰ সাধাৰণ জনজাতিসকল নিন্দিত আৰু অৰহেলিত হৈ আহিছে। দুখীয়াৰ ওপৰত ধনীৰ শোষণ অত্যাচাৰ চলিছে আৰু তাৰ ফলত বিদ্ৰোহে দেখা দিছে। বিষ্ণু বাভাই জাত-পাত আৰু বৰ্ণ বৈষম্যৰ এই পৰিঘটনাক 'জাতিৰ নামত বজ্জাতি' বুলি অভিহিত কৰিছে। বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত গঢ়ি উঠা বিদ্ৰোহ আৰু পৃথকতাবাদী মানসিকতাৰ অৱসান ঘটোৱাৰ বিষয়ে বিষ্ণু বাভাই কৈছে- 'অসমৰ অত্যাচাৰিত আৰু অৱনত জাতিসমূহক আন আন উন্নত জাতিৰ একে আসনত ঠাই দিবলৈ অসমৰ প্ৰত্যেক ৰাজনীতিজ্ঞ সমাজৰ নেতা সকলে চেষ্টা কৰা উচিত। নহ'লে 'অৱনত' জাতি সমূহৰ বুকুত বিদ্ৰোহৰ অগনি জ্বলাই আৰু এটা নতুন গৃহ কন্দলৰ সৃষ্টি হ'ব। বাভাৰ মতে প্ৰতিজন অসমীয়াই আন্তৰিকতাৰ সৈতে হৃদয়ঙ্গম নকৰাৰ বাবে এসময়ত অসমীয়া ভাষা প্ৰচলিত হোৱা মেঘালয়, অৰুণাচল প্ৰদেশ আদি ৰাজ্য ১৯৭২ চনত অসমৰ পৰা পৃথক হৈ গ'ল। কিন্তু বিষ্ণু বাভাই বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত বিভিন্ন

জনগোষ্ঠীকে জাতিৰ মৰ্যাদা দিছে। ৰাভাৰ মতে, যি জনগোষ্ঠীৰ নিজৰ ভাষা, কৃষ্টিক সুবক্ষা
প্ৰদান আৰু বিকাশৰ সুযোগ নিদিলে বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি দুৰ্বল হব। এক বিংশ শতিকাৰ
অসমখনক আজি যি দুৰাৰোগ্য ব্যাধিয়ে খুলি খুলি খাই আছে, বিষুৱ ৰাভাৰ ভাষাত সেয়া জাতি
'অহংক' আৰু 'অস্পৃশ্যতা' বিষুৱ ৰাভাই যি বৰ্ণ-বিভাজনৰ অৱসান, শোষণ মুক্ত সমাজ আৰু
দেশ বিচাৰিছিল তাত তেওঁ ধৰ্ম ব্যৱসায়ীৰ আধিপত্যৰো বিনাশ বিচাৰিছিল। বিষুৱ ৰাভাই গঢ়ি
তুলিব খোজা অসমীয়া জাতিটো আজি উচ্চ বৰ্ণৰ অধিপত্যবাদে ক্ৰমান্বয়ে গা-কৰি উঠিছে।
সেয়ে জন জাতি আৰু তথা কথিত নিম্ন বৰ্ণ জাতিৰ মানুহৰ মাজত মুক্তি আৰু স্বাধীনতাৰ
স্পৃহা জাগি উঠিছে।

বিষুৱ প্ৰসাদ ৰাভাৰ কেইটামান গীত:-

১) পৰ জনমৰ শুভ লগনত

পৰ জনমৰ শুভ লগনত
যদিহে আমাৰ হয় দেখা। (জীৱ) (৪)
পুৰাবানে প্ৰিয়ে এই জনমৰ
মোৰ হিয়াৰ অপূৰ্ণ আশা?
এই জনমৰ কুসুম মালা
যতনে তুমি গাঁঠি ৰাখিলা
কাহানিও তুমি নিপিন্ধালা।
শূন্য মোৰ বুকু হ'ল যে উকা।
এই জীৱনৰ আঁউসী ৰাতি
চকুলো টুকি যায়নে কাটি
কাহানিও মুখৰ কপহী জোনাই
হৃদয়তে জিলিকনি নিবিলাই।
এই জনমৰ গোপন কথা
গুপতে থাকি দিয়ে যে ৰাখা
কাহানিও তুমি নেদেখিলা

। (জীৱ) (৪) (৪)

২) লগন উকলি গ'ল-

লগন উকলি গ'ল
তেওঁ যে নহ'ল কোৱা,
মনৰ কথাটি মোৰ
হিয়াত গুপতে থোৱা।
কিমান হেঙুলি উষা
কিমান জোনালী নিশা
মিচাতেই গ'ল মোৰ
কিমান গধূলি পুৱা।
মলয়াই কানে কানে
মনৰ বাতৰি আনে
নিখিলৰ সুৰে সুৰে
হিয়ায়ো গান জুৰে।
শুনিছানে সেই সুৰ
পৰাগত তোলা মোৰ
হৃদয়ৰ গোৱা গান-
ভালপোৱা-ভালপোৱা।।

৩) নাহৰ ফুলে নুশুৰায়-

নাহৰ ফুলে নুশুৰায়
 তগৰ ফুলে শুৰাব।
 তগৰ ফুলে নুশুৰায়
 কপউ ফুলে শুৰাব।
 কপউ ফুলে নুশুৰায়
 (যদি) ঘিলা খোপাতোৰ
 হিয়া ফুল পাৰি দিম
 (গুজি) খোপাতে মনোহৰ
 মহা সাগৰ সিঁচি আনিম
 সাত মানিকৰ ধন
 মেঘৰ বুকু ফালি ছিঙিম
 বিজুলী ফুল শুৱন,
 মানিক ফুলে নুশুৰায়
 (যদি) সাত সৰীতে তোৰ
 (হিয়া) ফালি উলিয়াই পিন্ধাম
 তেজাল পোৱাল-মানি মোৰ।

৪) (আজি) মন্দিৰ দুৱাৰ খোলা-

(আজি) মন্দিৰ দুৱাৰ খোলা।

বহে মিলনৰ উৎসৱ মেলা।

শুনো মঙ্গল আৰতি গান

নাচি উঠে ভকতৰে প্ৰান

হ'ল যে পূজাৰে বেলা।

মন্দিৰ দুৱাৰ খোলা।

স্বাগত নৱাগত অতিথি

হিয়াত ফুলাম আসন থৈছোঁ পাতি

পুষ্পিত মন্দিৰ কানন বীথি।

ফুলনি তল সৰা

তুলি ফুল মনোহৰা

গাঁথিলো উলাহে মালা

হ'ল যে পূজাৰে বেলা

মন্দিৰ দুৱাৰ খোলা।

৫) মোৰ জীৱনৰ আকাশতে-

মোৰ জীৱনৰ আকাশতে
ইন্দ্ৰ ধনু গঢ়িম।
সাত ৰঙেৰে মীনা কৰাই
মৰমেৰে তৰিম।
কিনকিনীয়া চকুৰ লোৰে
হুমুনিয়াহৰ ভাপকনেৰে।
প্ৰণয় সূৰ্য্য দেৱতাৰে
জিলিকনি সানিম।
মেদুৰ মেঘৰ মাদল কোৱাই
গগন গণনা আলফুলে বাই
বিজুলী নটীৰ নাচোনটি চাই
দেও দি ডেও দি নাচিম।।

৬) আজলী ছোৱালী

আজলী ছোৱালী
নান ফুল তুলি
আনিলোঁ আঁচল ভৰাই।
সজাই ফুলেৰে
অতি যতনেৰে
বৰালুঁ বৰণ শৰাই।।
ৰঙিলী পখিলী
ৰঙ্গা পাখি মেলি
আদৰি নাচি নাচি যায়।
ক'লী কলি জাকে
বিৰিখে বিৰিখে
উলাহত সুহৰিয়ায়।
তোমাকে আদৰি
আনে ঐ সাদৰী
শত ভকতৰে দ'ল।
শংখ বাজিছে
বৰ কাঁহ ধ্বনিছে
উঠিছে উৰুলিৰ ৰোল।।

৭) বিলতে হালিছে ধুনীয়া পদুমী-
 বিলতে হালিছে ধুনীয়া পদুমী
 ফুলনিত ফলিছে ফুল
 সেই ফুলে ফুলে পখিলাই চুমিছে
 সানিছে ষেণুৰ বোল ॥
 গছৰ ডালতে গাইছে কুলীয়ে
 কুউ কুউ কই।
 দূৰ দূৰণিতে জুৰিটি নাচিছে
 তিৰ বিৰতি বিৰ কই।
 নিজান বননিত কেতেকী চৰায়ে
 সুহৰি মাৰিছে বই ॥

৮) বিশ্বৰ ছন্দে ছন্দে-
 বিশ্বৰ ছন্দে ছন্দে মহানন্দে
 আনন্দে নাচা, নাচা তমোহৰ দেউ নাচা
 বন্দে বন্দে আজি সৰ
 ভকত বৃন্দে তব চৰণ কমল বৃন্দে।
 জ্বলোৱা অগ্নিক তপো-হোম-বহ্নি
 বিনাশক একাৰ তবজয়ী অগ্নি,
 বিশ্বৰ দেউলত জ্ঞানৰে বস্তিৰ
 আলোকৰে শিখা উঠক নাচি
 অজান একা বিনাশি পুলকানন্দে.....।
 নাচোনৰ তালে তালে পুষ্পিত বননি
 ছেৰে ছেৰে হালে জালে বিকাশিত ফুলনি
 আমোল মোলে কৰে গুৱনি ধৰণী
 পুষ্পিত সুৰাসিত গন্ধে।

৯) টিলাই টিলাই-
 টিলাই টিলাই
 ঘূৰি ফুৰে উলাহেৰে
 খামটি ছোৱালী।
 ঘন কলীয়া মেঘৰে
 আঁৰে আঁৰে
 বং মনেৰে খেলি ফুৰে
 নাচনী বিজুলী, টিলাই....।
 বনৰে বনৰীয়া
 বেকাকে ধুনীয়া দেখি
 থমকি থমকি নাচে তাই
 টিঙতে উজ্বলি টিলাই....।
 পোৱালৰে ৰঙামনি
 তাইৰে গাল দুখনি
 বুকত লৰি আভা ঢালি
 কৰে ৰাঙলী
 লাজতে লাজুকী তাই
 মিচিকি হাঁহিৰে তাই
 দুটি নৱনৰ পাহি মেলি
 খামটি ছোৱালী
 কাষ টোপোঁতেই
 তাৰে বুকত পৰে ঢলি
 খামটি ছোৱালী
 টিলাই...।

জ্যোতি প্রসাদ আগৰৱালা

জ্যোতি প্রসাদ আগৰৱালা বংশ পৰিচয়ঃ-

জ্যোতি প্রসাদ আগৰৱালাৰ উপৰি পুৰুষ সকল সুদূৰ বাজস্থানৰ বাসিন্দাৰ আছিল। ব্যৱসায়ৰ সন্ধানত তেওঁলোক অসমলৈ আহিছিল। তেওঁ লোকৰ অসমলৈ অহা প্ৰথম জন নৱৰংগৰাম আগৰৱালা। তেওঁ অসমৰ ছোৱালী বিয়া পাতি সম্পূৰ্ণ অসমীয়া হৈ পৰে। তেওঁৰে পুত্ৰ হৰিবিলাস আগৰৱালা। তেওঁ সম্পূৰ্ণ অসমৰ কলা সংস্কৃতি আৰু সাহিত্যৰ লগত জড়িত হৈ পৰে। তেওঁ এজন ধাৰ্মিক লোক আছিল। তেওঁ বৈষ্ণৱ মত বাদ গ্ৰহণ কৰিছিল। হৰি বিলাসে প্ৰথম বাৰৰ বাবে কীৰ্ত্তন, দশম, নামঘোষা, গুনমালা, ভটিমা, বৰগীত, বাম বিজয় নাট আৰু ৰামায়ণ প্ৰকাশ কৰি উলিয়ায়। হৰি বিলাস আগৰৱালাৰ পুত্ৰ পৰমানন্দ আছিল এজন প্ৰখ্যাত চাহ খেতিয়ক। ডিব্ৰুগড়ৰ তামোলবাৰী চাহ বাগিচাখন তেওঁ চলাইছিল। তেওঁ সুদক্ষ বেহেলা বাদক আৰু গায়ক আছিল। তেওঁৰ পত্নী কিৰণময়ীৰ ধাৰ্মিক আৰু সাদৰী মহিলা আছিল। এই পৰমানন্দ আৰু কিৰণময়ীৰে জ্যেষ্ঠ সন্তান আছিল জ্যোতি প্রসাদ আগৰৱালা।

ল'ৰালি কাল আৰু ছাত্ৰ জীৱনঃ-

১৯০৩ চনৰ ১৭ জুনত আগৰৱালা পৰিয়ালত তামোল বাৰী চাহ বাগিচাত জ্যোতি প্রসাদ আগৰৱালা জন্ম হয়। সৰুতে ঘৰুৱা শিক্ষকৰ তলত প্ৰাথমিক শিক্ষা আৰম্ভ কৰে। সাত বছৰ বয়সত তেজপুৰ হাইস্কুলত নাম লগায়। এই হাইস্কুলৰ পৰাই প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাৰ বাচনি পৰীক্ষাত পাছ কৰে। ১৯২১ চনত তেওঁ অসহযোগ আন্দোলত নামে। পিছত চিতৰঞ্জন দাসে প্ৰতিস্থা কৰা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা দ্বিতীয় বিভাগত উত্তীৰ্ণ হয়। উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণৰ বাবে ১৯২৬ চনত বিলাতলৈ যায়। এডিন বৰা বিশ্ববিদ্যালয়ত কিছুদিন অধ্যয়ন কৰিছিল। কিন্তু কোনো ডিগ্ৰী নোলোৱাকৈ সিমানতে সাধাৰণ শিক্ষা শেষ কৰে। ১৯১৭ চনতে তেজপুৰত সপ্তম শ্ৰেণীত পঢ়ি থাকোঁতেই এখন ধুনীয়া নাটক লিখিলে। নাটক খনৰ নাম 'শোণিত কুৰবী'। তেওঁ তেতিয়া বয়স মাত্ৰ চৈধ্য বছৰ। নাট্যকৰ্মী হোৱাৰ প্ৰথম প্ৰশিক্ষণ জ্যোতি প্রসাদে তেজপুৰৰ বিখ্যাত বান থিয়েটাৰতে পাইছিল। তেওঁ তাতে নাটক আৰু অভিনয়ৰ বিষয়ে বহু কথা শিকিছিল।

১৯১৮ চনত আহমেদাবাদত কংগ্ৰেছৰ সৰ্বভাৰতীয় অধিবেশন হৈছিল। এই অধিবেশনলৈ পৰমানন্দ ও গৈছিল। বাপেকৰ লগতে জ্যোতি প্রসাদো গৈছিল। তাত স্বাধীনতাৰ বিষয়ে বহুতো কথা বুজি পাইছিল। লগতে তেওঁ আন্দোলনৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হয়। ১৯২০ চনত

তেজপুৰত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনত জ্যোতি প্ৰসাদে দুটাগীত পৰিবেশন কৰিছিল। সেই দুটা আছিল-‘অ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ’ আৰু ‘মোৰ জীৱনৰে সখা কৃষ্ণ’।

বৈবাহিক জীৱন আৰু মৃত্যুঃ

১৯৩৬ চনত দেৱযানী ভূঞাৰ লগত জ্যোতি প্ৰসাদৰ বিয়া হয়। তেওঁলোকৰ এজন পুত্ৰ আৰু পাঁচ গৰাকী কন্যাৰ জন্ম হয়। ইয়াৰ পাছতেই কলা গুৰু বিষ্ণু প্ৰসাদ ৰাভাৰ সহযোগত ‘জয়মতী’ আৰু শোণিত কুঁৱৰী’ নাটকৰ গ্ৰামফোন ৰেকৰ্ড কৰে। ‘জয়মতী’ কথা ছবিৰে তেওঁক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰাত ১৯৩৯ চনত অতি কম খৰছতে ‘ইন্দ্ৰ মালতি’ নামৰ এখন সামাজিক কথা ছবি উলিয়ায় অসমীয়া কথাছবি শিল্পৰ ইতিহাস ৰচনাত বৰঙনি যোগায়। ‘ইন্দ্ৰমালতী’ত খৰছ কৰে মাত্ৰ ১৫০০০ হাজাৰ টকা। যি উদ্দেশ্য আগত ৰাখি জ্যোতি প্ৰসাদে ‘চিত্ৰ লেখা’ মুভিটোন স্থাপন কৰিছিল, কিন্তু প্ৰতিকূল অৱস্থা আৰু ভগ্ন স্বাস্থ্যই তেওঁৰ সেই আশা পূৰণ হবলৈ নিদিলে।

শেষত জ্যোতি প্ৰসাদে অসুস্থতাৰ বাবে ডিব্ৰুগড় তামোল বাৰী চাহ বাগানত থাকিবলৈ লয়। ইয়াতেই ১৯৪৯ চনত পত্নী দেৱযানী আগবৰলাই ইহ সংসাৰ ত্যাগ কৰে। জ্যোতিৰ পক্ষে এই দুৰ্যোগ বিনামেঘে বজ্ৰ পাতৰ দৰে হ’ল। তথাপি অসুখীয়া অৱস্থাতে দুখনমান নাটক, সাংস্কৃতিক প্ৰবন্ধাৱলী, কিছু গীত আৰু কবিতা ৰচনা কৰে। তেওঁৰ অসুস্থতাদিনক দিনে বৃদ্ধি পায় মাত্ৰ আঠচল্লিশ বছৰ বয়সত ১৯৫১ চনৰ ১৭ জানুৱাৰীত ‘ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতি প্ৰসাদে তেজপুৰতেই চিৰ সুন্দৰৰ ৰাজ্যলৈ প্ৰয়াণ কৰে। এই ১৭ জানুৱাৰী দিনটোকেই শিল্পী দিবস হিচাবে পালন কৰা হয়।

জ্যোতি প্ৰসাদৰ সাংস্কৃতিক জীৱনঃ-

১৯৩৬ চনত ‘বকুল বনৰ কবি’ আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱাই শিল্প-সংস্কৃতিৰ দিশত জ্যোতি প্ৰসাদৰ অৱদানৰ বাবে তেওঁক ‘ৰূপকোঁৱৰ’ উপাধিৰে বিভূষিত কৰে। জ্যোতি প্ৰসাদেও কলা সংস্কৃতিৰ দিশত তেওঁৰ কৰ্ম অব্যাহত ৰাখে। ১৯৩৬-৩৭ চনত বিষ্ণু প্ৰসাদ ৰাভা আৰু জ্যোতি প্ৰসাদ আগবৰলাই ‘জয়মতী’ আৰু শোণিত কুঁৱৰী’ নাটকৰ গ্ৰামফোন ৰেকৰ্ড কৰি উলিয়াই। ৰেকৰ্ড দুখনে জনতাৰ মাজত বেচ সমাদৃত হৈছিল। চিনেমা ঘৰৰ অভাৱ দুৰ কৰিবলৈ তেজপুৰত

১৯৩৭ চনত 'জোনাকী' নামেৰে এটা চিনেমা ঘৰ নিৰ্মাণ কৰে। ১৯২৪ চনত জ্যোতি প্ৰসাদৰ প্ৰচেষ্টাত বান বংগমঞ্চত তেওঁ 'শোণিত কুঁৱৰী' নাটক খন মঞ্চস্থ কৰিবলৈ লয়। নাটক খনৰ প্ৰথম গীতটো আছিল, 'গছে গছে পাতি দিলে, ফুলৰে শৰাই'। এই গীতটো সুৰ জ্যোতি প্ৰসাদে বিয়া নামৰ সুৰত গাইছিল। সুৰটো শুনি সকলোৱে হাঁহিছিল। বহু চেষ্টা কৰাত তেওঁ এটা নিদিষ্ট সুৰ বিচাৰি পাইছিল। লগতে 'শোণিত কুঁৱৰী' নাটকৰে গীতৰ সুৰ তেওঁ নিজেই বহু চেষ্টা কৰি দিছিল। তেওঁৰ এই গীতবোৰে অসমৰ সংগীত জগতত এক নতুন ধাৰা সৃষ্টি কৰিলে। অসমীয়া থলুৱা গীতৰ সুৰৰ আধাৰত সৃষ্টি হোৱা সুৰীয়া আধুনিক গীতবোৰক জ্যোতি সংগীত নামৰ এক সুকীয়া শাখাত ৰখা হৈছিল। দৰ্শক শ্ৰোতাইও আদৰি লৈছিল।

ইংলেণ্ডলৈ অধ্যয়ন কৰিবলৈ যাওঁতেই তেওঁ তাত পশ্চিমীয়া সংগীত সম্পৰ্কে বহু জ্ঞান লাভ কৰিলে। তেওঁ তাত বিশ্ব সংস্কৃতিৰ লগত নিজকে পৰিচিত কৰাৰো এক সুবিধা পালে। তেওঁ জামানীলৈ গৈ চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাণ সম্পৰ্কে গভীৰ জ্ঞান লাভ কৰিলে। প্ৰখ্যাত চলচ্চিত্ৰ পৰিচালক হিমাংশু ৰায়ে তেওঁক চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাণ কাম শিকাত যথেষ্ট সহায় কৰিছিল। ১৯৩০ চনত ফাঞ্চত অনুষ্ঠিত বেণ্টল উৎসৱত তেওঁ উপস্থিত আছিল। বিভিন্ন দেশৰ বিভিন্ন ঐতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক স্থান পৰিদৰ্শন কৰি তেওঁলোকৰ জীৱন, সংস্কৃতি আৰু সভ্যতা সম্পৰ্কত যথেষ্ট জ্ঞান জ্যোতি প্ৰসাদে লাভ কৰিলে। ১৯৩০ চনৰ শেষৰ ভাগত যাত্ৰা আৰম্ভ কৰি ১৯৩১ চনৰ আগভাগত আহি অসম পালেহি।

জ্যোতি প্ৰসাদৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী জীৱনঃ-

১৯৪১ চনত জ্যোতি প্ৰসাদে কংগ্ৰেছ সেৱাবাহিনীৰ সদস্য পদ গ্ৰহণ কৰি অসমৰ গাঁৱে-গাঁৱে সংগঠন সক্ৰিয় কৰিবৰ বাবে ঘূৰি ফুৰে। পাছত তেওঁ স্বেচ্ছাসেৱক বাহিনীৰ সৰ্বাধিনায়কো হৈছিল। ১৯৪২ চনত কংগ্ৰেছৰ মুম্বাই অধিবেশনত 'ভাৰত ত্যাগ' আন্দোলনৰ কাৰ্য্যসূচী গ্ৰহণ কৰে। মহাত্মা গান্ধীয়ে এই আন্দোলনৰ নেতৃত্ব বহন কৰিছিল। বৃটিছ চৰকাৰে বহুতো আন্দোলনকাৰী নেতাক কাৰাবন্দী কৰিলে। অসমতো এই আন্দোলনৰ নেতৃত্ব দিছিল জ্যোতি প্ৰসাদে। ভাৰতৰ জনতাক জেলত ভৰাইয়ো বাধা দি ৰাখিব নোৱাৰিলে। তেওঁলোকে নিজেই নেতৃত্ব লৈ 'কৰেংগেইয়া মৰেংগে' বানীক সৰোগত কৰি ঠায়ে ঠায়ে বৃটিছ থানা, প্ৰশাসনীয় কাৰ্যালয় আদিত ভাৰতৰ ত্ৰিৰংগা উত্তোলন কৰিলে। অসমৰ কনকলতা, মুকুন্দ কাকতি, ভোগেশ্বৰী ফুকননী আদিয়ে এই আন্দোলনত শ্বহীদ হ'ল। 'মৃত্যু বাহিনী' নামেৰে এটা দল গঠন কৰি জ্যোতি প্ৰসাদে বিপ্লৱী গীত গাই গাই অসমৰ বহু ঠাই ভ্ৰমণ কৰি জন সাধাৰণক

স্বাধীনতাৰ প্ৰতি স্পৃহা আৰু বিপ্লৱী চেতনা জগাই তুলিছিল। চৰকাৰে তেওঁলোকক আতক কৰিবলৈ বিচাৰি ফুৰিলে, জ্যোতি প্ৰসাদহঁতে আত্মগোপন কৰিলে। বিপ্লৱী চিন্তা ধাৰাতে উদ্ভুদ্ধ হৈ হাতত অস্ত্ৰ লৈ ভাৰতক স্বাধীন কৰাৰ সপোন দেখিলে। শেষত মহাত্মা গান্ধীৰ নিদ্দেশিত হাতৰ অস্ত্ৰ পেলাই দিলে আৰু বৃটিছ আৰক্ষীৰ ওচৰত আত্ম সমৰ্পন কৰে। তেওঁৰ বিচাৰ হ'ল। বিচাৰত জ্যোতি প্ৰসাদৰ বিৰোধে কোনো দোষৰ প্ৰমাণ নাপায় মুক্তি দিলে।

জ্যোতি প্ৰসাদ 'অসমীয়া' নামৰ এখন বাতৰি কাকতৰ সম্পাদকো কৰিছিল। এই কাকতত জ্যোতি প্ৰসাদে অসমীয়া জাতিৰ হৈ দুটা দাবী উত্থাপন কৰিছিল। এটা হ'ল অসমত অসমীয়া ভাষাই চৰকাৰী ভাষা হ'ব লাগিব। আনটো হ'ল অসমত এখন বিশ্ববিদ্যালয় পাতিব লাগিব। তেওঁৰ এই দুয়োটা দাবীয়ে অকুণ্ঠ জন সমৰ্থ লাভ কৰিছিল। তেওঁ কৰা দাবী হিচাবেই ১৯৪৮ চনত 'গৌহাটী বিশ্ববিদ্যালয়' স্থাপন হ'ল। তেওঁৰ স্বাস্থ্য অৱনতি হোৱাত বাতৰি কাকতৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব এৰি সপৰিয়ালে তামোলবাৰী বাগিচালৈ আহি জিৰণি লয়। আজৰি সময়ত জ্যোতি প্ৰসাদে সাহিত্য সৃষ্টি কামত ব্যস্ত হৈ পৰিল। 'ৰূপালীম'কে ধৰি কেইবাখনো বিখ্যাত নাটক তেওঁ তাত থাকোতেই ৰচনা কৰে। ১৯৪৭ চনৰ এপ্ৰিল মাহত অনুষ্ঠিত ভাৰতীয় গন নাট্য সংঘৰ অসম শাখাৰ সভাপতি নিৰ্বাচিত হয়। লাহে লাহে কংগ্ৰেছৰ নেতৃত্বৰ প্ৰতি তেওঁ মোহ ভঙ্গ হৈছিল। খাটি খোৱা মানুহ বিলাকৰ প্ৰতি জ্যোতি প্ৰসাদৰ গভীৰ দৰদ আৰু আন্তৰিকতা আছিল। তেওঁ হয়ত উপলব্ধি কৰিছিল যে কংগ্ৰেছ নেতৃত্বই সেই লোক সকলৰ সমস্যা দূৰ কৰাৰ বাবে মুঠেই আগ্ৰহি নহয়।

১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্ট তাৰিখত ভাৰত স্বাধীন হ'ল। আন স্বাধীনতা সংগ্ৰামীৰ লগতে জ্যোতি প্ৰসাদেও নতুন ৰূপত নিজৰ দেশখন চাবলৈ বৰ আশা কৰিছিল। কিন্তু তেওঁলোকৰ আশা দুৰাষাত পৰিণত হ'বলৈ বেছি দিন নালাগিল। জ্যোতি প্ৰসাদে ভাবিছিল স্বাধীনতাই ভাৰত তথা অসমলৈ উল্লেখযোগ্য আৰু যুগান্ত কাৰী পৰিবৰ্তন আনিব পাৰিব। কিন্তু কাৰ্যক্ষেত্ৰত সেয়া দেখা ন'গল। জ্যোতি প্ৰসাদৰ দৃষ্টিত ক্ষমতা হস্তান্তৰহে হ'ল। ভাৰত প্ৰকৃত অৰ্থত স্বাধীনতা নহল। মহাত্মা গান্ধীৰ ৰাম ৰাজ্যৰ আদৰ্শ প্ৰথমতেই তল পৰিল। স্বাধীনতা কেইজন মান মুষ্টিমেয় ভাৰতীয়ৰ বাবেহে আছিল। কৃষক সকলৰ প্ৰতি কংগ্ৰেছ চৰকাৰে লোৱা দমন মূলক নীতিৰ তেওঁ প্ৰতিবাদ কৰিছিল। জ্যোতি প্ৰসাদে কংগ্ৰেছ তথা সোঁ পন্থী ৰাজনীতি একেবাৰে ত্যাগ কৰিছিল। তেওঁ দুখীয়া মজদুৰ সকলৰ অৱস্থা উন্নত কৰিবলৈ অশেষ চেষ্টা কৰিছিল। চাহ বাগিছাৰ লৰা-ছোৱালীবোৰে যাতে প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ পাছতে উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰিব পাৰে তেওঁ তাৰ বাবেও চেষ্টা কৰিছিল। তামোল বাৰী চাহ বাগিচাত তেওঁ এখন সুলভ মূল্যৰ দোকানৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। যাতে শ্ৰমিক সকলে সুলভ মূল্যত অত্যাৱশ্যকীয় বস্তু লাভ

কৰে। চাহ শ্ৰমিক সকলৰ জ্ঞান বৰ্ধনৰ আৰু মনোবৰ্দ্ধনৰ বাবে এটা ক্লাব খুলি দিছিল। এই বোৰ কামৰ বাবে তেওঁক পৰিয়াল আৰু চাহ কোম্পানী পৰিচালক সকলে বেয়া পাইছিল। তেনে ধৰণৰ কামে মালিক পক্ষক আঘাট কৰিছিল। কিন্তু জ্যোতি প্ৰসাদে বাগিচাৰ ব্যৱসায়িক দিশটোও ভাল দৰে চোৱা চিতা কৰিছিল। তামোলবাৰী বাগিচাৰ চাহৰ বিজ্ঞাপনৰ বাবে তেওঁ কবিতাও লিখিছিল। “তামোল বাৰীৰ আমোল নহয়, তামোল বাৰীৰ চাহ, সকলোৱে খায় কয় বাঃ বাঃবাঃ।”

জ্যোতি প্ৰসাদৰ সাহিত্য ও নাট্য অৱদানঃ-

জ্যোতি প্ৰসাদে সংগীত চৰ্চা কৰা ওপৰিও সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল। জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালাৰ দ্বাৰা ৰচিত প্ৰথম গল্পটোৰ ‘সতাৰ সোঁৱৰণী’। এই গল্পটো বাঁহী কাকতত প্ৰকাশ পাইছিল। তেওঁ লিখা আন কেইটামান গল্প হ’ল- ৰূপহী, বগীতৰা, সোনতৰা, সোনটিৰ অভিমান, যুঁজাৰু, সন্ধ্যা, প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ কলাঘৰমটি, শিলাকুটি, নীলা চৰাই আদি। তেওঁ লিখা কেইখনমান জীৱনী হ’ল - মহাত্মা গান্ধীৰ জীৱন সোঁৱৰণী, চন্দ্ৰ কুমাৰ আগৰৱালা, বেজবৰুৱা সাহিত্য প্ৰতিভা, ডাঙৰীয়া হৰিবিলাস আগৰৱালা আৰু পৰলোকত স্বৰ্গীয় আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালা’। তেওঁ লিখা একমাত্ৰ উপন্যাস খন হ’ল-‘আমাৰ গাওঁ’। তেওঁৰ ‘লুতৰ পাৰৰ অগ্নিসুৰ’ গ্ৰন্থখন মৰনোত্তৰ ভাবে প্ৰকাশিত হৈছিল।

জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালাই ৰচনা কৰা কেইখন মান নাটক হ’ল- ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’, ৰূপালীম, লভিতা, খনিকৰ, সুন্দৰ কোঁৱৰ, কনকলতা, নিমাতী কন্যা আৰু সোন পখিলী। তেওঁ লিখা নাট সমূহত গীতৰ প্ৰয়োজৰ বেছি। তেওঁ লিখা গীতবোৰ সুন্দৰ সুৰীয়া আছিল। নাটৰ বক্তব্য আৰু বচনৰ বলিষ্ঠতাও মন কৰিব লগীয়া। কাৰেঙৰ লিগিৰী নাটকখন আহোম ৰজা সময়ৰ এক কাল্পনিক ঘটনাক লৈ লিখা মনোমোহা প্ৰেমৰ এক বৈপ্লৱিক নাট। ৰজা ঘৰৰ মিচা অভিজাত্যক ধ্বংস কৰাৰ এক পৰনতা তাত দেখা যায়। তেওঁ এই নাটকখন বিদেশত থাকোঁতেই ৰচনা কৰা। “ৰূপালীম” নাটকখন এক প্ৰেম কাহীনী যুক্ত নাটক। লভিতা’ নাটকৰ পটভূমি দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ আৰু ১৯৪২ চনৰ ভাৰত ত্যাগ আন্দোলন। এই নাটক খন ১৯৪৮ চনত প্ৰকাশ পাইছিল। এই নাটকখনৰ জৰিয়তে জ্যোতি প্ৰসাদৰ কমিউনিষ্ট ভাব ধাৰা সম্পূৰ্ণ প্ৰকাশ পাইছে। ‘লভিতা’ নাটক খনৰ মূল চৰিত্ৰ লভিতাই হ’ল এক বিপ্লৱী চৰিত্ৰ লভিতাই তেজস্বী সুৰত কৈছে ‘যি ডেকাৰ অন্তৰত বিপ্লৱৰজুই জ্বলা নাই সি আজিৰ ডেকা নহয়’। ‘নিমাতী কন্যা’ জ্যোতি প্ৰসাদৰ এক অসম্পূৰ্ণ নাটক আছিল যদিও শেষত এই নাটক খন

সম্পূৰ্ণ কৰা হয়। বহু পাঠকে কব বিচাৰেনি মাতী কন্যাই জ্যোতি প্ৰসাদৰ শ্ৰেষ্ঠ নাটক। জ্যোতি প্ৰসাদৰ ‘সোণ-পখিলা’ নাটকখন এক ৰূপক ধৰ্মী নাটক আছিল।

জ্যোতি প্ৰসাদে নাটকৰ ওপৰিও বহুতো সুন্দৰ কবিতা ৰচনা কৰিছিল। তাৰে কিছুমান বৈপ্লৱিক ভাৱ সম্পন্ন আৰু আন কিছুমান হ’ল শিশু কবিতা। জ্যোতি প্ৰসাদৰ দ্বাৰা ৰচিত “সাজু হবৰে হল অসমীয়া”, দুৱাৰ মুকলি কৰ অসমীয়া, বিশ্ব বিজয়ী নৱ জোৱান, তোৰ জ্যোতি স্নান কৰিবৰ হ’ল, জননী পূজাৰ মন্দিৰ সুদা, নজুলোৱা কিয় বন্তি, লুইতৰ পাৰৰে আমি ডেকালৰা আদি কবিতাই এসময়ত অসমীয়াৰ মাজত খলকনিলগাইছিল। জ্যোতি প্ৰসাদৰ ‘অকনমান ল’ৰা, অকমানী ছোৱালী, ভূত পোৱালি, কুম্পূৰ সপোন আদি শিশু কবিতা সমূহ আজিও জন প্ৰিয় হৈ আছে। মুঠতে নাটক আৰু সাহিত্যৰ বৃহত পথাৰ খনৰ কোনো এটা চুকেই জ্যোতি প্ৰসাদে চন পৰিবলৈ দিয়া নাছিল।

গীতিকাৰ আৰু সুৰকা জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালা:-

জ্যোতি প্ৰসাদৰ এক অনন্য সৃষ্টি হ’ল-তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত আৰু নিজে সুৰ দিয়া গীতবোৰ। তেওঁ প্ৰায় ছয়শ মান গীত লিখিছিল বুলি জনা যায়। কিন্তু এটা নিদিষ্ট হিচাব মতে ৩৫৯ টা গীতহে উদ্ধাৰ কৰা হৈছে। এই গীত বোৰক ‘জ্যোতি-সংগীত’ হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হৈছে। বংগ দেশৰ ৰবীন্দ্ৰ সংগীতৰ দৰে জ্যোতি সংগীতৰো এই সুকীয়া বৈচিত্ৰ, ৰস আৰু আদৰ আছে। তেওঁৰ কোনো সুৰক যদি কোনো প্ৰতিভাবান লোকে সামান্য অদল-বদল কৰি অধিক সুন্দৰ কৰিব বিচাৰিছিল তেওঁ তাত আপত্তি কৰ নাছিল। জ্যোতি প্ৰসাদৰ সংস্কৃতি সম্পৰ্কীয় চিন্তাৰ ক্ষেত্ৰত পাছৰ সময় চোৱাত বৈপ্লৱিক আদৰ্শৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। ‘শিল্পী পৃথিৱী, নতুন দিনৰ কৃষ্টি, নতুনৰ পূজা, অসমীয়া সংস্কৃতি, ভাৰী কালৰ সংস্কৃতি, পোহৰলৈ, আইদেউৰ জোনাকী বাট, অসমীয়া স্থাপত্যৰ নৱৰূপ আদি প্ৰবন্ধ আৰু ভাষণত তেওঁৰ সংস্কৃতি সম্পৰ্কীয় চিন্তাৰ প্ৰতিফলন দেখা যায়। জ্যোতি প্ৰসাদে নৃত্য চৰ্চাও কৰিছিল। তেওঁ কেইবাখনো নাটক আৰু ‘জয়মতী’ চিনেমাৰ এটা নাচৰ কিছুমুদ্ৰা তেওঁ নিজে সৃষ্টি কৰিছিল।

অসমীয়া কথা ছবি ‘জয়মতী’ নিৰ্মাতা জ্যোতি প্ৰসাদ:-

১৯৩৪ চনত মহাত্মা গান্ধী তেজপুৰলৈ আহিছিল। তেজপুৰত জ্যোতি প্ৰসাদহঁতৰ ঘৰতে আছিল। জ্যোতি প্ৰসাদে মহাত্মা গান্ধীৰ কথা বাৰ্তাত বৰ আকৃষ্ট হৈছিল। জ্যোতি প্ৰসাদৰ কথা ছবি নিৰ্মাণ কৰা চিন্তাৰ কথা জানিব পাৰি মহাত্মা গান্ধীয়ে বৰ ভাল পাইছিল। জ্যোতি প্ৰসাদে বহু দিনৰ আগৰ পৰাই এখন অসমীয়া কথাছবি নিৰ্মাণ কৰাৰ কথা ভাবি আছিল। তেওঁ

জাৰ্মানীত থাকোতে চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাণৰ সম্পৰ্কে বহু কথা শিকি আহিছিল। সেই বাবেই কথা ছবি নিৰ্মাণ কৰাটো তেওঁৰ বাবে সহজ হ'ব বুলি ভাবিছিল। চিনেমা খনৰ বাবে লক্ষীনাথ বেজবৰুৱাই লিখা ঐতিহাসিক কাহিনীৰ নাট 'জয়মতী কুৰবী' ঠিক কৰিছিল। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল 'জয়মতী কুৰবীত' লক্ষী নাথ বেজবৰুৱা দেৱে ডালিমি নামৰ এটা সুন্দৰ চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰা। তেওঁৰ মতে চিৰিয়াছ চিনেমা এখনত দৰ্শকক আমোদ দিবৰ বাবে এনে চৰিত্ৰ অতি প্ৰয়োজন।

বিষ্ণু ৰাভাৰ লগ লাগি চৰিত্ৰ নিৰ্বাচন কৰিলে। পুৰুষৰ চৰিত্ৰৰ বাবে যথেষ্ট মানুহ পালে। কিন্তু নাৰীৰ চৰিত্ৰৰ ক্ষেত্ৰ ত ওলোতা হ'ল। জয়মতীকে ধৰি মূল নাৰী চৰিত্ৰত অভিনয় কৰিবলৈ কোনো আগবাঢ়ি নাছিল। সেই সময়ত নাৰীয়ে পুৰুষৰ লগত একে লগে অভিনয় কৰিলে জাত মৰে বুলি ভবা হৈছিল। আৰু তেনে হ'লে গোটেই ঘৰখনকে সমাজে এঘৰীয়া কৰি থৈছিল। অভিনেত্ৰী বিচাৰি ফুৰোতে জ্যোতি প্ৰসাদে বহু কষ্ট পাইছিল। আনকি 'ছোৱালী চোৰ' অফাৰো পাইছিল। শেষত আইদেউ সন্দিকৈক জয়মতীৰ ভাও দিয়া হ'ল। চিনামাৰ খৰছ কমাবলৈ হাতী দাঁতৰ পৰিবৰ্তে জ্যোতি প্ৰসাদে ব্যৱহাৰ কৰিলে কলগছৰ পতুৱা চেলোৱা বগা অংশ। জয়মতীত জ্যোতি প্ৰসাদৰ প্ৰিয় সুৰদৈয়া জাপিৰ আধিক্য দেখি বহুতে জয়মতীক ধেমালিতে 'জাপিমতী বুলি কৈছিল।

১৯৩৫ চনৰ ২০ মাৰ্চত 'জয়মতী' ছবিখনে মন্ত্ৰি লাভ কৰিলে। সকলোৰে পৰা এই অসমীয়া প্ৰথম ছবি খনে সমাদৃত হ'ল। সেই সময়ত গুৱাহাটীৰ বাহিৰে আন ঠাইত চিনেমা হ'ল নাছিল। সেই বাবে প্ৰজেক্টৰ ভাড়া কৰি বিভিন্ন ঠাইত এই কথা ছবি দেখুৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। যি মান টকা খৰছ হৈছিল ইমান লাভ বান হোৱা নাছিল।

জ্যোতি প্ৰসাদৰ কেইটামান গীতঃ-

১) আমাৰে সখিয়া আকুল বিয়াকুলে-

আমাৰে সখিয়া আকুল বিয়াকুলে

সপোনৰ হাঁহিটি চাই,

সপোনত কোঁৱৰে আছদি আনিলে

মতলীয়া সখি খাই

দিঠকৰ বাতৰি সপোনত মিলিলে

আছিল সখি বাটে চাই।

ফাগুনৰ বাতহে গাতে ছাটি মাৰে

গাতে ছাটি মাৰি যায়।

হাঁহি চুমাৰ পৰশণৰ জুতি পাই সখীয়াৰ

গাতে উৰাদিহে নাই

সখিয়াৰে গাতে উৰাদিহে নাই।

(থাকে) নিজৰা য'ত কুল কুল

ফুলৰ পাহিত নিয়ৰ দুল

সখিয়তীৰ মাতে য'ত বিয়পিছে

ইকুল সিকুল।

২) জানো জানো জানো.....

জানো জানো জানো
বিকলে নায়ায় মোৰ গানো।

মোৰ য'ত অশ্রুজল

তীৰ্থ জলেৰে মিলি

উজলিব পৃথিবীৰ

কোষায় কোষায়

জানো জানো জানো

মোৰ য'ত অভিনৱ গান

বিকশিত কমলৰ গন্ধ সমান

জানো জানো

জগাব সি বিশ্বৰ প্ৰাণো।

অকল শৰীয়া সেই পুৱতীৰ তৰা

আপোনাৰ গানতেই আপুনি বিভোৰা

উষাৰ কোলাতে মাৰ যায়

পোহৰত ঠাঁহিটি মিলাই

জানো জানো জানো

বিফলে নায়ায় তাৰো গানো।

জাগা অভিনৱ ছন্দে

মৌন মঞ্চি য'ত শব্দ কমল দল

কঠে কঠে অবৰুদ বৃন্দে

জাগা অমৃতৰ সুৰবাণী পৰমানন্দ।

৩) জিলিকা পাখীৰে-

জিলিকা পাখীৰে

অ' সোণ ম'ৰা চৰাই

ৰঙা সেউজীয়া তৰা ফুটুকীয়া

তোৰ গোট গাৰতে

অ' সোণ ম'ৰা চৰাই।

জুৰিটিৰ পাৰতে নাচ ঠেও ধৰি

তোৰ মৰমতে মৰো,

অ' সোণ ম'ৰা চৰাই।।

৪) তোৰে মোৰে আলোকৰে যাত্ৰা-

তোৰে মোৰে আলোকৰে যাত্ৰা

অব্যর্থ অব্যর্থ

আমি পালো জীৱনৰ অৰ্থ অভিনৱ

স্বাগত স্বাগত সতীৰ্থ।

সেউজীয়া জীৱনলে জাগৃতি ছন্দ

আহে আহে

জনতাৰ অন্তৰে অন্তৰে

আলোকে বসন্ত হাঁহে হাঁহে

প্ৰচাৰিত আলোকৰ বানী

আগবাঢ়ে যুগাথ্ৰ গ্ৰামী তৰুণ সেনানী

আজি সমৃদ্ধ বেগে

জাগে জাগে বিপ্লৱী প্ৰাণ

মুখৰিত দিশে দিশে অসনি গান।।

৫) বনৰীয়া আমি বনৰ চৰাই-

বনৰীয়া আমি বনৰ চৰাই
বনে বনে ফুৰোঁ অনাই বনাই
অনাই বনাই আমি
অনাই বনাই আমি
অনাই বনাই অ' অনাই বনাই।
উ-উ-উ-উ-উ-উ-উ-উ।
ভৈয়ামৰ মইনা তই পোহনীয়া পখী
বনৰীয়া মইনাৰে পতা লিহি সখী
ঘৰৰ কথা আমি বনত পাতি
বনৰ কথা আমি ঘৰত পাতি
পৰ্বতৰে বননিত ফুৰিম বগাই
অনাই বনাই অ'
অনাই বনাই।।

৬) বিশ্ব বিজয়ী নৰজোৰান-

বিশ্ব বিজয়ী নৰজোৰান,
বিশ্ব বিজয়ী নৰজোৰান।
শক্তি শালিনী ভাৰতৰ
ওলাই আহা ওলাই আহা
সন্তান তুমি বিপ্লৱৰ।
সমুখ সমৰ সমুখতে মুক্তি যুজাৰু হুঁচিয়াৰ
মৃত্যু বিজয়কৰিব লাগিব
স্বাধীনতাৰ খুলি দুৱাৰ।
অগ্নিবৃষ্টি আহিব লাগিছে
গৰজিছে বজ্রপাত
শিলা বৃষ্টি ভূমিকম্প
হ'ব সহস্ৰ উত্তাপাত।।

৭) মই গাঁৱৰ ল'ৰা-

ল'ৰা- মই গাঁৱৰ ল'ৰা
গাঁৱে গাঁৱে বন্তি জ্বলাই যাম
ছোৱালী- গাঁৱলীয়া ছোৱালী মই
শেৱালি মই নেৱালি
গাঁৱৰ কোলাত গাঁহি মাতি
সোণধানৰ জেউতি চৰাম।।
গাঁৱৰ লৰা আগবাঢ়ি যাওঁ
হাবি কাটি আগবাঢ়ি যাওঁ
পৰ্বত ভাঙি আগবাঢ়ি গৈ
বাট উলিয়াম নিতৌ নতুন পাম।
জুই সুৰীয়া জয় সুৰীয়া
নতুন নাম গাম।
ৰাইজৰ বৰ নাম ঘৰতে
সোণৰ ৰূপৰ পাট মেৰিওৱা
বৰ খুটা লগাম।।

৮) মোৰ বাৰীত ফুলিলে.....

মোৰ বাৰীত ফুলিলে-ইন্দজিত মানতী
তোৰ বাৰীত পৰিলে ছাঁ
তোৰে মনৰ কথা-উতুৱাই আনিলে
সন্ধিয়াৰ বাউলী বা।
বাউলী বাৰে আউলী চুলি
কাৰ কথা কৈয়ে
মাত কু-উ বুলি?
ৰূপহ কলীয়া কুলি।।

বিশ্বজ্যোতি

৯) মোৰ মন বনতে তই কি বাঁহি বজালি ১১) মোৰে ভাৰতৰে

মোৰ মন বনতে তই কি বাঁহি বজালি

অ' সুন্দৰ

সুন্দৰৰ সখা মোৰ চিৰ সুন্দৰ।

নিশা চন্দ্ৰাৱলী

তাতে তৰাৰে দীপাৱলী পাতি দিলি

নিশাৰ একাৰ তই হাঁহিতে উজলালি

আনি দিলি পুৱাতিৰ অৰুণাৱলী

সুৰৰে কোঠালি মোৰ

ৰ'দালিৰে কৰি সোণোৱালী।

অন্তৰ ভৰি মোৰ বিকশিলে কত শত

শুকুলা শেৱালি

পাহিৰে কোলাতে পৰি

তোৰ মৰম নিয়ৰে মুকুতৱলী।।

মোৰে ভাৰতৰে

মোৰে সপোনৰে

চিৰ সুন্দৰ সংস্কৃতি

সেউজীয়া বনতে

সেউজীয়া বনতে

বিকশি প্রকাশি উঠা

নৱ-জন-জীৱনৰে অভিনব জ্যোতি।

আজি শিল্পী মনৰ প্ৰনতি

আজি শিল্পী প্ৰাণৰ ভকতি

জয় অজেয় আলোক ময় বিশ্বৰূপী

অনন্ত বিজয়ী

জনগন মন মুকুতি

প্ৰগতি প্ৰগতি।।

১০) মোৰে জীৱনৰে সখা কৃষ্ণ তই-

মোৰে জীৱনৰে সখা কৃষ্ণ তই

মোৰে জীৱনৰে সখা কৃষ্ণ তই

মোৰে জীৱনৰে সখা কৃষ্ণ তই

বজাৰ কি সুৰে বেনু

কপালতে তোৰ কোনে আঁকি দিলে ইন্দ্ৰধেনু

পুৱতি নিয়ৰে সানে চৰনতে

শুকুলা মুকুতাৰ ৰেণু

অ' তোৰ শ্যামল গাতে কোনে

চন্দন পিন্ধালে

অ' তোৰ ফুল কুমলীয়া তনু

বজাৰ সোনৰে বেনু কৃষ্ণ তই

বজাৰ সোণৰে বেনু

পুৰৰে জিঞ্জিৰি পিন্ধালি মোক

সুৰৰে জিঞ্জিৰি।

১২) ৰূপহ কোঁৱৰৰ চুমা পৰশতে

ৰূপহ কোঁৱৰৰ চুমা পৰশতে

লাজুকী কুঁৱৰী মৰহি যায়।

সোণতে সূৰগা আহি সানি দিলে

গোলাপী গালতে ৰঙে চৰাই।।

সপোনৰে সখা আহি দিলে দেখা

দিয়া সখী দিয়া হিয়া বিলাই।।

লিখকৰ চমু পৰিচয়

নাম : শ্ৰী কৃষ্ণকান্ত বৰুৱা
অৱসৰ গ্ৰহণ কৰা প্ৰধান শিক্ষক
সোণাপুৰ মধ্য ইংৰাজী বিদ্যালয়।

পিতাঃ মৃত মুকুট চন্দ্ৰ বৰুৱা
ঠিকনাঃ ২ নং সোণাপুৰ,
সোণাপুৰ, লখিমপুৰ, অসম

জন্ম : ৩১-০৩-১৯৫৬

শিক্ষাগত অৰ্হতা- কলা শাখাৰ স্নাতক